

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board

เส้นทาง ประเทศไทย สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วารสาร เศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 54 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2560
ISSN 0125-0892 NESDB

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

Leave No One Behind: ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

17 เป้าหมาย SDGs

ที่ต้องบรรลุภายในปี 2573

PROSPERITY (เศรษฐกิจ)

- 7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
- 8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
- 9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน
- 10. ลดความเหลื่อมล้ำ
- 11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

PEACE (สันติสุข)

- 16. สังคมสงบสุข ยุติธรรมไม่แบ่งแยก

PARTNERSHIP (หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา)

- 17. หุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

PEOPLE (คน)

- 1. ขจัดความยากจน
- 2. ขจัดความหิวโหย
- 3. มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
- 4. การศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม
- 5. ความเท่าเทียมทางเพศ

PLANET (ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม)

- 6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
- 12. การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน
- 13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล
- 15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

ทบทวนภารกิจ

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระแสสังคมที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกตระหนัก และได้มีความพยายามร่วมกันในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน โดยคำนึงถึงทุกมิติของการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศวิทยาของโลกอย่างเกื้อกูลกัน รวมถึงสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

ประเทศไทยในฐานะหนึ่งในสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีความตื่นตัวและให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยได้วางแนวทางการพัฒนาประเทศมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตามที่สมาชิก UN ทุกประเทศได้ร่วมกันกำหนดไว้รวม 17 เป้าหมาย รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนปฏิรูปประเทศทั้ง 13 ด้าน ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นวาระการพัฒนาที่สำคัญของโลกภายหลังจากปี 2558 และถือเป็นพันธกิจที่ต้องขับเคลื่อนให้บรรลุผลสำเร็จ

วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ ได้นำเสนอประเด็นการพัฒนาและแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย ซึ่งได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน โดยเนื้อหาภายในเล่มเริ่มต้นด้วยบทสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบายภาครัฐ ผู้บริหาร สศช. และผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย **ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล** รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน **ดร.ปรเมธี วิมลศิริ** เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **คุณกฤษณ์ อิ่มแสง** รองกรรมการผู้จัดการใหญ่บริหารองค์กรและความยั่งยืน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และ **คุณดวงพร เสงี่ยมพันธ์** ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) รวมทั้งบทความเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่างๆ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ และกระบวนการยุติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สารต่าง ๆ ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนไทย ซึ่งเป็นพลังร่วมสำคัญที่สามารถมีส่วนร่วมช่วยสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงให้เกิดขึ้น จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ครบทั้ง 17 เป้าหมาย ร่วมกับอีก 193 ประเทศทั่วโลก ภายในปี 2573 เพื่อรากฐานที่มั่นคงและประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

ที่ปรึกษาและกองบรรณาธิการ

เลขาธิการฯ
ดร.ปรเมธี วิมลศิริ

รองเลขาธิการฯ
นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ
ดร.ปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล
นายมนตรี บุญพาณิชย์
นายประพันธ์ มุสิกพันธ์
นายดนุชา พิชยนันท์
ดร.วิษณุยุทธ บุญชิต

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางสาวจินาภัทร ใจจนันต์
ดร.ปิยนุช วุฒิสอน
นางธิดา พัทธธรรม
นายเอนก มีมงคล
นายวิโรจน์ นราภิรักษ์
นางพัชรินทร์ ศรีพนิกม

รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางชุลีพร บุญยมาลิก
ดร.มารยาท สมุทรสาคร
นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

บรรณาธิการ
นายมนตรี บุญพาณิชย์

รองบรรณาธิการ
นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

กองบรรณาธิการ

นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์
นางสาวช่อผกา แก้วใหญ่
นางสาวพุดธิดา เขียวชาญพาณิชย์
นางสาววิวรรณ เลียดทอง
นายคมสัน วรวิวัฒน์
นางสาววันเพ็ญ สุขรัตน์
นางสาวปราณี ขวัญเกิด
นางสาวเมธิตา วงษ์ภักดิ์
นายอมรเทพ ศรีประเสริฐ

ฝ่ายจัดการ

นางสาวพัชนี นิยมจันทร์

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัท อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สารบัญ

บทสัมภาษณ์พิเศษ

2

“สร้างฐานรากที่เข้มแข็ง นำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และ
ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืน

12

“เส้นทางประเทศไทย สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ดร.ปรเมธี วิมลศิริ

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

กรณีตัวอย่าง : สร้างพลังพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน

19

พลังงานไทย : พลังแห่งความยั่งยืนของคนไทย

กฤษณ์ อิ่มแสง

รองกรรมการผู้จัดการใหญ่บริหารองค์กร
และความยั่งยืน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

27

เสริมสร้างสุขภาวะเพื่อชุมชนเข้มแข็ง : รากฐานความยั่งยืนของประเทศ

ดวงพร เสงี่ยมพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ
(สสส.)

บทความประจำฉบับ

35

แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

43

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

51

พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้

56

กระบวนการยุติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สร้างฐานรากที่เข้มแข็ง นำประเทศสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และกรรมการในคณะกรรมการที่สำคัญหลายคณะ อาทิ กรรมการในคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ กรรมการการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยล่าสุดได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และที่สำคัญท่านเป็นรองประธานกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นฝ่ายเลขานุการทั้ง 2 ชุด

ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ศึกษาและเขียนหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้หลายเล่ม อาทิ **“การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”**

โดยเขียนร่วมกับ ดร. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา **“สรุปงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์มหภาค”** และ **“Sufficiency Economy and the Government”** เขียนเพื่อการจัดทำหนังสือ Human Development Report เรื่อง Sufficiency Economy and Human Development in Thailand หรือ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน ซึ่ง UNDP จัดพิมพ์เมื่อเดือนกันยายน 2549 เพื่อเผยแพร่ไปทั่วโลก ในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติได้ขอพระราชทานกุลาเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์แด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้กรุณาสละเวลาให้ทีมงานวารสารเศรษฐกิจและสังคมเรียนสัมภาษณ์ เพื่อนำเสนอแนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

พัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง... มุ่งสร้าง ความยั่งยืน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มาเป็นเวลานาน ได้มีการดำเนินการในหลายเรื่อง โดยเฉพาะการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาอุปสรรคสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ได้มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน โดยในช่วงแรกๆ เน้นอัตราการเติบโตเป็นสำคัญ เฉกเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ จึงเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ แต่โครงการเหล่านั้นเริ่มก่อให้เกิดผลกระทบให้การพัฒนาไม่สมดุล แม้จะมีการหาแนวทางที่จะกระจายความเจริญสู่ชนบท และการใช้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา แต่ปัญหาต่างๆ ก็ยังคงปรากฏอยู่มากมาย เช่น มลภาวะที่มาจากป่าผุ่ จังหวัดระยอง พื้นที่ป่าไม้ของประเทศที่ลดลงเป็นอย่างมาก และสารเคมีหรือสารพิษตกค้าง เป็นต้น

หากจะกล่าวถึงประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศ นับได้ว่าไทยก็เป็นหนึ่งในตอองอู แม้ประเทศไทยอาจจะไม่ใช่ “The Best” แต่เราพัฒนาก้าวหน้าในระดับที่น่าพอใจ คือทำการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในช่วงเวลานั้นๆ ส่วนอะไรที่เป็นปัญหาจากการพัฒนามาก็กลับมาแก้ไข ซึ่งทุกรัฐบาลต่างให้ความสำคัญมาโดยตลอด มุ่งการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ กระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น มีโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท การพัฒนาชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมสหกรณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การพัฒนาเมืองระบบนิเวศ การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทุกด้านจะให้เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม นำความเจริญสู่พี่น้องประชาชนจนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีการพัฒนาที่มีความมั่นคงกว่าประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ เพราะมีความมั่นคงไม่ใช่เพียงเรื่องคนเท่านั้น แต่เป็นความมั่นคงของแต่ละภาคส่วนของเศรษฐกิจที่ยั่งยืนได้จากงบแสดงฐานะทางการเงิน (Balance Sheet) ทั้งสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของทุนว่ามีจำนวนเท่าใด

นอกจากนี้ นับเป็นความโชคดีที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตปี 2540 แม้หลายคนบอกว่าเป็นความโชคร้าย แต่ที่จริงแล้วเมืองไทยโชคดี โชคดีที่ว่าถ้าเราไม่เฉื่อยใจ ก็ไม่มีโอกาสได้กลับมาพิจารณาตนเองและทบทวนสิ่งที่เราทำ ประเทศไทยคงก้าวไปตามเส้นทางนั้นจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 20 ปี แล้วพอถึงจุดนั้นประเทศไทยจะถอยหรือกลับมาเริ่มต้นลำบากมาก

การพัฒนาที่ยั่งยืน... เปรียบเหมือน “การวิ่งมาราธอน”

การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “การวิ่งมาราธอน” ไม่ใช่วิ่ง 100 เมตร ที่ใช้ความเร็วที่สุดของโลก สุดท้ายจอด หอบแฮกๆ แล้วต้องมาเริ่มต้นใหม่ แต่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “นักวิ่งมาราธอน” เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการร่างกายตนเองให้นิ่ง แล้วสามารถที่จะก้าวไปข้างหน้าได้ ปัจจุบันเราจึงมั่นใจได้เลยว่าเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจที่นิ่ง เนื่องจากเรามีบทเรียนจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว ธนาการยังไม่ลืมนึกว่าเมื่อปี 2540 เกิดอะไรขึ้น จึงมีการบริหารความเสี่ยงดีที่สุด และมีความมั่นคงแข็งแรงพอสมควร

ในช่วงก่อนปี 2540 บริษัทขยายกิจการโดยไม่มีความระมัดระวัง มีการกู้หนี้ยืมสินทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ตอนนี้บริษัทมีความมั่นคงอย่างยิ่ง เพราะทำแต่ในเรื่องที่เป็นจุดแข็งของตนเอง เลือกทำในเรื่องที่เก่ง (Core Component) จึงเป็นความยั่งยืนของบริษัทและธนาคาร ที่ไม่ทำในสิ่งที่เกินตัวเกินไป ลงทุนตามเงินที่มี และมีเงินสะสมพอสมควร แม้กระทั่งตัวบุคคลเองจะมีความระมัดระวังในเรื่องหนี้ครัวเรือน ดูแลสินทรัพย์ของตนเองอย่างยิ่ง

ณ ขณะนี้ประเทศไทยมีองค์ประกอบของการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนเป็นอย่างดี นี่คือผลสำเร็จ เพราะไทยมีกรอบการพัฒนาที่สมดุลมากขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันภาคเอกชนมีการเพิ่มความระมัดระวัง และภาครัฐก็มีการระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายอย่างมาก โดยมีหนี้สินภาครัฐเพียงร้อยละ 45 ขณะที่มีการควบคุมการใช้จ่าย มีการระมัดระวังเรื่องการพัฒนาให้เป็นไปตามความเหมาะสม

เศรษฐกิจพอเพียง... คือการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิกฤตที่เกิดขึ้นจึงกลับกลายเป็นตัวผลักดันให้เราไปสู่ความยั่งยืน คือ เด็กถ้าไม่ล้มเลยก็จะไม่รู้ เมื่อไปล้มตอนโตจะลำบากมาก ถ้าล้มตั้งแต่ยังเด็กจะจำ และจะระมัดระวังตัวตลอดไป การล้มเป็นเรื่องปกติ ขณะนี้เรามี Second Win คือ โอกาสครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นโอกาสที่ช่วยให้เราสามารถก้าวสู่อนาคตได้ดีขึ้นกว่าเดิม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามามีส่วนช่วยจากสถานการณ์วิกฤตปี 2540 แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนกับเศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด มีการพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงเป็นครั้งแรกหลังเกิดวิกฤตแล้ว ในช่วงเดือนธันวาคม 2540 ช่วงนั้นทุกคนมีมโนหาความหวังไม่ได้ ธนาคารล้ม บริษัทล้ม เศรษฐกิจย่าเย่ ค่าเงินบาทอยู่ที่ 50 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทรงชี้แนวทางของการพ้นจากวิกฤตให้คนไทย และทรงชี้ไปไกลกว่านั้น พระองค์มีพระราชดำรัสว่า วิกฤตครั้งนี้เกิดขึ้นมานานแล้ว ไม่ได้เกิดขึ้นแค่ข้ามคืน เกิดจากการสะสม จากที่เราทำอะไรเกินตัว ตั้งแต่สมัยก่อน พระองค์ทรงยกตัวอย่างของการทำอะไรที่เกินตัวในหลายๆ กรณี เช่น การกู้ยืมเกินกำลังความสามารถ ซึ่งทำให้เกิดความอ่อนไหวต่อการเกิดวิกฤตและลูกหลานไปอย่างกว้างขวาง แต่เศรษฐกิจพอเพียงคือความหวังของพี่น้องประชาชนในยามที่ทุกอย่างดูมืดมน ความจริงแล้ว “เศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยั่งยืน”

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

“...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ะมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐาน เกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป... การช่วยเหลือ สนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้าง ความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
19 กรกฎาคม 2517

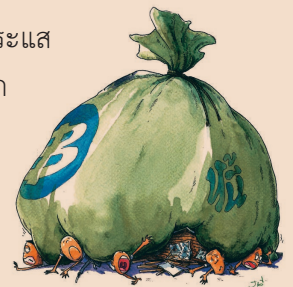
สร้างฐานรากให้เข้มแข็ง... เพื่อความสำเร็จที่แท้จริง

ไม่มีใครเข้าใจเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเหมือนกับสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 9 พระองค์มีพระราชดำรัสเรื่องการพัฒนามาตั้งแต่ปี 2517 และทรงพยายาม สอนคนไทยมานานแล้ว แต่เราไม่ฟัง เรามุ่งจะเป็นเสือตัวที่ 5 ให้ได้ สุดท้าย เหมือนเด็ก พ่อบอกอย่าวิ่งเร็วจะลुक แต่สำหรับเด็กก็ยังวิ่งเร็วยิ่งสนุก ก็ต้อง วิ่งเร็วขึ้น แล้วสุดท้ายหกล้มหัวกะมำ แต่พ่อก็ยังเมตตา บอกว่าเห็นไหม ต่อไปต้องระมัดระวังนะ เป็นบทเรียน หัวใจสำคัญ คือ เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน

พระองค์ได้มีพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2548 ความว่า “อยากจะขออวยพรให้ทุกคนประสบความสำเร็จที่แท้จริง” ในฐานะ นักเศรษฐศาสตร์ และศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ คำว่า “ความสำเร็จที่แท้จริง” มีความหมายอย่างยิ่ง ซึ่งหมายความว่าที่เรา พัฒนามาตลอด 30 ปี ไม่แท้จริงเลย คือเป็นตานขโมย หัวโต พุงโล ก้นปอด หัว คือกรุงเทพฯ พุง คือภาคตะวันออก แล้วที่เหลือ แขนขาสิบหมดเลย ขนบที่ยังพัฒนายังยากจน ยิ่งอ่อนแอ พระองค์ตรัสว่า ถ้าเราจะทำให้ ประสบความสำเร็จที่แท้จริง เราต้องดำเนินการพัฒนาตามลำดับขั้น พระองค์ตรัสมานานแล้ว ตามลำดับขั้น ก็คือ สร้างความเข้มแข็ง ให้กับฐานราก ทำความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ต่างๆ ของประเทศก่อน แต่เราไม่ฟัง ประเทศไทยเมื่อพัฒนาไปแล้วกลายเป็นตานขโมย ซึ่งเป็นที่ น่าหนักใจมาก

ในปี 2540 เราได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ตามกระแสพระราชดำริ ซึ่งเป็นแนวทางช่วยเหลือพี่น้องประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ นับว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก รวมกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและมีการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ตามหลักการทฤษฎีใหม่ เป็นการเสริมสร้างฐานรากให้มีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ก็คือ “ความพอเพียง” ทำอะไรไม่เกินตน อย่าเป็นหนี้เกินความจำเป็น เกินฐานะ ให้ประชาชนระมัดระวังเรื่องการใช้ยืมเงินตัว ให้บริหารจัดการความเสี่ยงให้ดี ทำอะไรที่พอประมาณ มีเหตุมีผล

ประเทศไทยมีจิตวิญญาณของความยั่งยืน

การบริหารความเสี่ยงของประเทศก็เช่นเดียวกัน ควรมีการดูแลฐานะทางการคลัง การไม่กู้ยืมเงินเกินตัว ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน คือหลักการบริหารเศรษฐกิจให้เกิดความยั่งยืน ประเทศไทยโชคดีมากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้เราเข้าใจเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างลึกซึ้ง ขณะที่ประเทศต่างๆ อยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อบรรลุ 17 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนตามท้องคการสหประชาชาติกำหนด แต่การดำเนินการสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เกี่ยวข้องกันอย่างไร ทำเพื่ออะไร และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร ซึ่งหลายอย่างต้องเป็นเหตุเป็นผลกัน เช่นเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศ (Gender Equality) เรื่องจำนวนคนจน วิญญาณของความยั่งยืนอยู่ตรงไหน นี่คือหัวใจ

ประเทศไทยมีความยั่งยืนด้วยจิตวิญญาณ จึงมีความยั่งยืนกว่าหลายๆ ประเทศ ในหัวใจของจิตวิญญาณก็คือ “เศรษฐกิจพอเพียง” เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าเราเดินตามนี้อีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะเป็นประเทศต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

“กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” มุ่งสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียม

การพัฒนาจะยั่งยืนได้ ต้องมุ่งสร้างความเท่าเทียมกันของคนไทย หรือไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ต้องเข้าใจว่าการพัฒนาประเทศไทยขณะนี้ เรามุ่งเป้าไปที่ปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทำให้เราลอกตัวเอง อย่างการให้เด็กเข้ารับการศึกษาระดับชั้น เราชมตัวเองว่าเด็กไทยเข้ารับการศึกษาระดับชั้นได้ถึงร้อยละ 99 พร้อมประกาศว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จแล้ว แต่หาว่าไม่ว่าการที่เข้าได้ถึงร้อยละ 99 นั้น กลับไม่ใช่ เพราะเด็กร้อยละ 99 ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพดินนั้นส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น โชคร้ายจึงตกอยู่กับเด็กในชนบทห่างไกลความเจริญที่ได้เข้าเรียนจริง แต่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับเด็กในเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนในโรงเรียนชนบทนั้น บางโรงเรียนมีอาจารย์เพียง 3 คน คนหนึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่และต้องสอนชั้น ป.1 และ ป.2 คนที่ 2 สอน ป.3 และ ป.4 คนที่ 3 สอน ป.5 และ ป.6 อาจารย์คนเดียวสอนถึง 5 วิชา และต้องสอน 2 ชั้นพร้อมกัน เด็กจึงได้เข้าเรียนตามกฎหมาย แต่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างแท้จริง ถ้าเรียนในเมืองมีอาจารย์ประจำวิชา แต่ละคนเก่งในวิชานั้นๆ

จึงสรุปได้ว่า ในขณะนี้เราล้มเหลวอย่างยิ่ง ล้มเหลวอย่างที่ไม่เคยล้มเหลวมาก่อน ขณะประเทศที่พัฒนาแล้วจะไม่ทำแบบนี้ เขามั่นใจว่าเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพดี เช่น ประเทศญี่ปุ่นมั่นใจได้ในมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ทุกโรงเรียนที่สร้างขึ้นจะต้องมีอุปกรณ์เหมือนกับโรงเรียนแรกที่ตั้ง มีจำนวนห้องและอุปกรณ์ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีอาจารย์ครบทุกวิชา ถึงจะเรียกว่าโรงเรียน เมื่อเด็กเข้าเรียนจึงแน่ใจว่าได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม แต่เรากลับเน้นจำนวนเด็กที่เข้าเรียน อย่างไรก็ตาม ขณะนี้รัฐบาลอยู่ระหว่างดำเนินการเรื่อง “กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” เพื่อให้เด็กไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันทั่วประเทศ

โครงการธนาคารในชุมชน... ส่งเสริมการออม

มีคนกล่าวว่าจะไปสร้างธนาคาร เพิ่มสาขาในชนบททำไม และในความเป็นจริงธนาคารไม่อยากจะไปสร้างในที่ที่คิดว่าจะไม่มีลูกค้า หรือไม่มีกำไร หากไม่มีกฎกติกาให้ธนาคารไปตั้งในชนบท และธนาคารในต่างจังหวัดต้องปิดไปเป็นจำนวนมาก เพราะไม่คุ้มทุน คนในชนบทจึงไม่มีโอกาสในการออม จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำโครงการธนาคารในชุมชนให้ชุมชนดำเนินการ คนในชนบทก็จะสามารถออมเงินได้

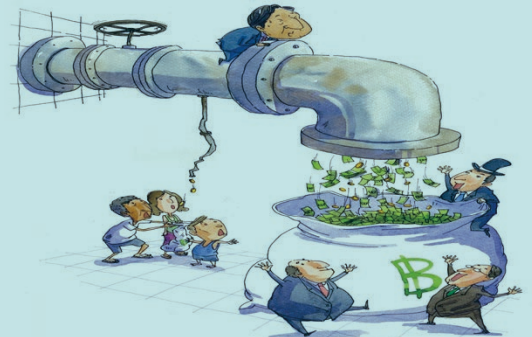
แต่ในปัจจุบัน ถ้าจะออมกันจริงๆ ต้องเดินทางไกลถึง 30 กิโลเมตร ต้องไปรอรถ หมดเวลาไปแล้ว 1 วัน ค่าต้นทุนฝากธนาคารได้ 1 ปี เฉลี่ยคนละ 5,000 บาท ซึ่งเป็นตัวเลขของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ที่ระบุว่าในบัญชีมีเงินเหลืออยู่ประมาณ 4,000 - 5,000 บาท และเงินต้น 5,000 บาท ใน 1 ปี ได้ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ซึ่งน้อยมาก ประมาณ 100 บาท ยังไม่พอกับค่าเดินทาง ถ้ามองว่าจะเอาเงินไปฝากธนาคารทำไม เมื่อฝากธนาคารไม่ได้ก็ออมไม่ได้ จึงไม่มีเงินออม และสุดท้ายก็เป็นหนี้

เข้าใจถึงความไม่เท่าเทียมก่อนสร้างความเท่าเทียม

ในด้านกฎหมายก็เช่นกัน เรามักได้ยินเสมอว่าคนจนติดคุก คนรวยรอดตัว เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมการพัฒนาที่เท่าเทียมถึงเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะว่าเราในฐานะผู้วางนโยบายไม่ทันเฉลียวใจว่า สิ่งที่เราสร้างขึ้นขณะนี้ไม่เท่าเทียมกันตั้งแต่ต้น ดังนั้น เราจึงต้องปรับเปลี่ยน ต้องเข้าไปแก้ไข เพื่อสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น

ถ้ารัฐบาลจะสร้างความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ หนองบัวลำภู ที่ติดอันดับยากจนมาตลอด ถ้าเราเป็นพ่อ มีลูก 5 คน เมื่อมีคนสุดท้องอ่อนแอที่สุด ลูกคนโตแข็งแรงที่สุด ก็ต้องนำอาหารไปให้ลูกคนสุดท้อง เพื่อให้เติบโตเท่ากับคนอื่น แต่ในความเป็นจริง เมื่อคนสุดท้องอ่อนแอ เรากลับจัดสรรงบประมาณเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จึงเหมือนกับว่าไม่มีนโยบายช่วยเหลืออย่างแท้จริง ถ้าต้องการจะสร้างความเท่าเทียม ต้องเข้าใจว่าความไม่เท่าเทียมมาจากอะไร แล้วไปตอบโจทย์ตรงจุดนั้น ขณะนี้รัฐบาลเข้าใจว่าความไม่เท่าเทียมอย่างหนึ่งเกิดจากการที่พ่อแม่ยากจน เพราะฉะนั้น จึงดำเนินการให้เด็กที่พ่อแม่ยากจนได้รับเงินช่วยเหลือ ในการเข้าสู่วัยเรียนระดับสูง โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ให้คนที่แข็งแรงกว่าช่วยคนที่อ่อนแอ

ที่ผ่านมาเราพยายามบอกชาวบ้าน คุณป้าทำไมไม่ทำบรรจุภัณฑ์ให้สวย คุณป้าทำไมไม่ออกแบบให้ดี คุณป้าทำไมไม่ทำการตลาด ทำไมคุณป้าไม่ทำการค้าโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ทำไมคุณป้าไม่คิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ คุณป้าก็บอกว่าไม่รู้หรอกว่าการตลาดคืออะไร E-commerce คืออะไร เราได้แต่ถามว่าทำไมคุณป้าไม่ทำละ นี่เป็นเรื่องที่หนึ่ง เรื่องที่สองก็คือว่า **เราขอหมายข่าวราชการซึ่งไม่เคยทำธุรกิจมาเลยไปสอนคุณป้า แล้วคุณป้าจะรวยได้อย่างไร เมื่อคนสอนยังเป็นหนี้ ไปบอกคุณป้าให้ปลดหนี้**

รัฐบาลจึงพยายามเสริมสร้างความร่วมมือจากภาคเอกชนให้ไปช่วยสอนคนป่าให้รวย สร้างตลาดให้คนป่าทำงานฝีมือ ขอความร่วมมือมหาวิทยาลัยช่วยทำวิจัย เยาวชนและชาวบ้านไปช่วยกันพัฒนาชุมชน ถ้าเราพัฒนาร่วมกัน ช่วยให้เกมเปลี่ยนไป หลังจากนี้แต่ก่อนคนป่าต้องช่วยตัวเอง และพึ่งราชการ ตอนนี้คนป่าจะมีครูฝึก บอกคนป่าต้องรวยให้ได้ คนป่าต้องทำให้ได้นะ คนป่าเอามะเขือเทศไปขาย แต่ไม่มีที่ให้ขาย ไม่น่าแปลกใจเลย ทำไมไม่รวยสักที ดังนั้น การปฏิรูปประเทศ จะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีภาคเอกชนมาช่วย มีการตลาดให้คนป่าสามารถขายสินค้าได้ ให้คนที่แข็งแรงกว่ามาช่วยคนที่อ่อนแอ สร้างความเข้มแข็งจากฐานรากให้เกิดความยั่งยืน

จัดการอย่างเป็นระบบ... ให้สวัสดิการที่เท่าเทียม

การสร้าง ความเท่าเทียมต้องคิดอย่างรอบด้าน จัดการอย่างเป็นระบบ ต้องเข้าใจว่าปัญหาอยู่ตรงไหน และกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อไปลดแรงกดดันตรงนั้น คือจ่ายยาให้ตรงกับโรค เมื่อมีกรอบนโยบายที่เหมาะสม เรื่องของความเท่าเทียมก็จะเกิดขึ้น เราเก่งในเรื่องการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถที่จะทำนโยบายส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นนโยบายเพื่อเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น แต่ในส่วนนโยบายลดความเหลื่อมล้ำไม่สามารถตอบได้ว่ามีนโยบายที่สอดคล้องประสานกันหรือไม่ มีสวัสดิการรัฐกี่เรื่อง เพราะไม่เคยมีการบริหารจัดการข้อมูล ไม่เคยรู้ว่ารับสวัสดิการไปทำอะไรแล้ว และคนที่รับก็ไม่รู้ว่ามีคนอื่นมารับแทน ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยจึงไม่มีวันจบสิ้น เพราะเราไม่เคยคิดและจัดการเรื่องนี้อย่างเป็นระบบ

การที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น เราจะต้องดูแลให้พี่น้องประชาชนเข้มแข็งจากฐานรากขึ้นมา ต้องเข้าใจว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างภาคส่วนต่างๆ คนหลายกลุ่มโตไม่เท่ากัน ความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นจากคนที่อยู่ข้างบนของพีระมิดวิ่งเร็วมาก มีความใกล้ชิดอำนาจ โอกาส และข้อมูล สามารถที่จะโตได้เร็วกว่า

ขณะที่คนที่อยู่ต่ำที่สุดต้องติดหล่มของความยากจนตลอดไป ประเทศพัฒนาไปแต่คนสองกลุ่มนี้ก็ยิ่งฉีกห่างออกจากกัน ความสมดุลของการพัฒนาจะไม่เกิดขึ้น แล้วปัญหานี้ก็กำลังเกิดขึ้นในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป สิงคโปร์ ฮองกง ฯลฯ เกิดปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ พอเกิดปัญหามากๆ ความยั่งยืนจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ ถ้าเราอยากจะทำแก้ปัญหาของการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้ว เราต้องเข้าใจ สามารถตอบโจทย์หลักๆ ของปัญหาการลดความเหลื่อมล้ำให้ได้

ปรับปรุงกฎระเบียบ... เอื้อประโยชน์คนจน

ที่สำคัญคือ ต้องปรับปรุงกฎหมาย โดยให้เอื้อประโยชน์แก่คนจนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนและพื้นที่อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ไม่เอื้อประโยชน์กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านทำธุรกรรมกับธนาคารไม่ได้ มี 500 ล้าน 5,000 ล้าน หรือเปล่า ถ้าไม่มีก็เปิดธนาคารไม่ได้ แล้วหากอยากทำวิสาหกิจ เปิดบริษัท ให้จดทะเบียน แต่ไม่ให้เป็นนิติบุคคล หรือ คนจนอยู่กับป่าไปเก็บเห็ดก็ถูกจับ เราจึงควรออกกฎหมายเพื่อชาวบ้าน อาทิ กฎหมายป่าชุมชน กฎหมายธนาคารชุมชน กฎหมายวิสาหกิจชุมชน กฎหมายสวัสดิการชุมชน ฯลฯ โดยให้พี่น้องประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์จากกฎหมาย

เราไม่เฉลียวใจเลยว่าคนที่ชาวบ้านที่ยังอ่อนแอ เพราะเราทำให้เขาอ่อนแอ เปรียบเหมือนเราเอาก้อนหินไปทับต้นหญ้าๆ ก็เหลืองและตายในที่สุด ทั้งๆ ที่ต้นหญ้าพร้อมที่จะเติบโตเสมอถ้าหยิบก้อนหินออกไป ถ้าปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนจน เพื่อชุมชน จะเหมือนติดปีกให้ หน้าที่ชาวซิดก็จะได้สดใสมือเหมือนหญ้าที่เขียวชอุ่มพร้อมที่จะงอกงามยิ่งขึ้น ต้องตอบโจทย์ให้ได้ เขาไม่ต้องการเงิน การให้เงินไปก็ครั้งก็ไม่เท่ากับปรับแก้ไขกฎหมายให้เอื้อประโยชน์แก่พวกเขา รัฐบาลจึงกำลังดำเนินการออกกฎหมาย 10 ฉบับ เพื่อชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ฐานรากของประเทศ

เราทำเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมามาก เกือบครบทุกอย่าง สิ่งที่เราขาดอยู่อย่างเดียวก็คือ ปลดล็อคให้กับชาวบ้าน ช่วยให้เขาสามารถที่จะก้าวขึ้นมาแข่งแข่งด้วยตัวของเขาเอง ถ้าสามารถเสริมสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินโครงการของรัฐบาลในขณะนี้ได้ และเพิ่มเรื่องกฎหมายของชุมชนเข้าไป จะสามารถแก้ปัญหาของประเทศที่ทับถมมายาวนานได้ เพราะว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นกฎหมายที่ไม่มีเขาอยู่ในสายตา เขาไม่มีตัวตน จะไปช่วยผู้ป่วยติดเตียงก็จ่ายไม่ได้ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตามเอาผิด จะไปช่วยเรื่องยาเพื่อคนจน ก็ไม่มียา โดนฟ้องศาลก็ไม่มีใครไปช่วยเขา

ทั้งหมดนี้คือการตอบโจทย์จริงๆ ว่าเราจะไปช่วยคนจน ซึ่งเป็นฐานรากของประเทศได้อย่างไร ถ้าเราและหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกฎหมายทำทุกอย่างดีแล้ว การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นในประเทศไทย เป็นต้นแบบของโลกได้อย่างแท้จริง

ขับเคลื่อนความคิดและประสบการณ์... สู่การปฏิบัติ

การที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีเป้าหมายมุ่งสู่ความสุขของมนุษย์ เรามาถูกทางแล้ว เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องคน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่เราเหลืออยู่ก็คือ เรื่องของการทำจริง ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคของการจะนำไปสู่เศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างยั่งยืน หลายอย่างเราเขียนไว้อยู่ในแผนฯ แต่ไม่ได้ทำจริง ซึ่งปัญหาของทุกคน คือพูดแต่ไม่ทำ เราคิดได้ แต่เราปฏิบัติไม่ได้

ในการที่จะตอบโจทย์แก้ไขปัญหาลุสศรของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ นำประเด็นที่เราเลืยวใจทั้งหมดไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง เพราะว่ ในขณะนี้ทุกโครงการที่เราพูดต้องแข่งขันกับโครงการอื่นๆ ท่านเจ้าส่ว อยากรทำโครงการใหญ่ๆ ท่านรัฐมนตรีอยากรทำโครงการใหญ่ๆ คนเล็กๆ คือ เล็กเกินไป เขาไม่เห็นความสำคัญ ไม่น่าแปลกใจว่า เวลาพัฒนานี้จะได้แต่ เรื่องใหญ่ๆ ก่อน แต่เรื่องเล็กๆ ที่เป็ความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชน ทั้งหมดเลยไม่ได้รับการพัฒนา

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ชีวิต

ความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนต้องได้รับการพัฒนา ต้องให้ความสำคัญในทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง

การนำความคิดที่เราม่ไปสู่การทำได้จริง เรารู้ว่คำตอบคืออะไร แต่เราไม่ทำ เช่น คนที่รู้ว่าสวมหมวกกันน็อคแล้ว ปลอดภัย แต่ไม่สวม ให้นั่งสมาธิทุกเช้า เล่นโยคะทุกเย็นดีกับชีวิต แต่ม่มีเวลา ห้ามรับประทานอาหารที่มีไขมัน ก็เลิกม่ได้ ที่จริงประเทศไทยมีคำตอบหมดแล้ว อุปสรรคสำคัญระหว่างเรากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือ “เราจะทำในสิ่งที่เราคิดได้หรือเปล่า”

ยุทธศาสตร์ชาติ... มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะหัวใจของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือความต่อเนื่องของนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาดังแต่แรกว่า เราจะทำอะไร แล้วเราก็สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ตั้งแต่แรก โดยเฉพาะการลดความเหลื่อมล้ำคือเป้าหมายสำคัญ ในยุทธศาสตร์ชาติ เป็นการสร้างความสมดุลในการพัฒนา ช่วยให้เรามีนโยบายที่ตอบโจทย์เรื่องความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง ในทุกๆ รัฐบาล ซึ่งเป็นการจะตอบโจทย์เรื่องความยั่งยืนในที่สุด

โดยสรุปคือ เราต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลานานในสิ่งที่ “ใช่” เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เช่น ถ้าถามว่าทำอย่างไร เราจึงจะอายุยืน คำตอบคือ ต้องออกกำลังกาย กินปลา กินผัก ต้องทำตั้งแต่เด็กๆ ต้องทำทุกวัน ในทำนองเดียวกัน หากเราคิดว่ายุทธศาสตร์สำคัญ ในการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาเมืองใหญ่ (Multiple City) 10 เมืองทุกรัฐบาลจะต้องสนับสนุน ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งรัฐบาลนี้มีแนวทาง “ประชารัฐ” สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในประเทศ มารวมพลังกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำหรือต่อสู้กับความยากจน ซึ่งไม่สามารถทำได้โดยใครคนใดคนหนึ่ง

เส้นทางประเทศไทย สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระแสสังคมโลกที่เกือบทุกประเทศได้กล่าวถึงและมีความพยายามที่จะไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า SDGs (Sustainable Development Goals) ที่สมาชิกองค์การสหประชาชาติ หรือ UN (United Nations) ได้ร่วมกันกำหนดและให้การรับรอง ซึ่งรวมถึงประเทศไทยที่เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกว่าจะดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุ 17 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี 2573

ดร.ปรเมธี วิมลศิริ ได้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาประเทศที่มีการปรับเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และให้ความมั่นใจว่า “เส้นทางประเทศไทย สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อความสุขของคนไทย” มีความเป็นไปได้อย่างแน่นอน

สัมภาษณ์ ดร.ปรเมธี วิมลศิริ
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ*

แผนฯ 8... จุดเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน ถือเป็นวาระการพัฒนาประเทศที่มีความสำคัญสูงสุด และมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นเวลานาน ซึ่งคงต้องพูดถึงกรอบแนวคิดของการพัฒนา หรือว่า Development Paradigm ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางและเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ

แม้ว่าจะมีการพูดถึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมและเรื่องความแตกต่างของการกระจายรายได้มาก่อนหน้านี้แล้ว แต่จุดสำคัญของการปรับเปลี่ยนทิศทางหรือกรอบแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน

จริงๆ คือ ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งมีการทบทวนเรื่องความไม่สมดุลของการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา รวมถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และมีการอ้างอิงอย่างเป็นทางการไว้ในแผนฯ ซึ่งปรัชญาฯ จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องความสมดุล มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีความพอเพียง

* ดำรงตำแหน่งเลขาธิการฯ ถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 2561

สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย กลุ่มงานประชาสัมพันธ์

เมื่อมีการปรับกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างชัดเจน จึงต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง และเป้าหมายต่างๆ ในแต่ละด้านที่จำเป็นและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น พบว่าพื้นที่ป่าไม้ที่ลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - 7 ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อๆ มาจนถึงฉบับที่ 12 จึงกำหนดเป็นเป้าหมายสำคัญว่าจะต้องเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ อีกทั้งยังระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติด้วย นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายอื่นๆ อีกหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และความมั่นคงในชีวิต ก็จะมีเป้าหมายหลายตัวที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนว่าต้องพัฒนาให้ยั่งยืน

ผลการพัฒนาพบว่า มีหลายเรื่องก็บรรลุตามเป้าหมาย แต่ยังมีเรื่องที่ต้องเร่งขับเคลื่อน

การกำหนดยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายอะไรก็ตามไว้ในแผนพัฒนาฯ จะต้องมีการติดตามประเมินและรายงานผลต่อเนื่องทุกปีทั้งในส่วนของเป้าหมายที่มีความคืบหน้าและบรรลุผล และในส่วนที่ยังมีปัญหาอุปสรรคไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เรื่องที่บรรลุผล ยกตัวอย่างเช่น เรื่องการลดความยากจน ซึ่งเป็นเป้าหมายแรกของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีตัวชี้วัดความยากจนในระดับสากลกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพรายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์ต่อคนต่อวัน ประเทศไทยไม่มีคนที่อยู่ใต้เส้นความยากจนนี้แล้วตั้งแต่ปี 2548 คือเป็นศูนย์ไปตั้งแต่ปีนั้น เรื่องการลดอัตราการตายของมารดาให้ต่ำกว่า 70 ต่อการเกิดมีชีพทารก 100,000 คน และยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ประเทศไทยก็ได้ต่ำกว่าเป้าหมายนี้แล้ว เรื่องความเท่าเทียมทางเพศเช่นกัน หากดูจากในระบบการศึกษาจะเห็นว่าสัดส่วนเพศหญิงเพศชายที่เรียนในระดับอุดมศึกษามีความใกล้เคียงกัน หรือเพศหญิงอาจจะมากกว่าเล็กน้อย เป็นต้น

ส่วนเรื่องที่คืบหน้าไปบ้างแล้วแต่อาจจะยังไม่ถึงกับประสบความสำเร็จ เช่น เรื่องของป่าไม้ อย่างที่ยกตัวอย่างไปเมื่อสักครู่ ซึ่งพื้นที่ลดลงเหลือเพียง 25% พอตั้งเป้าว่าจะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้มากขึ้นและเพิ่มได้เป็นประมาณ 33% ก็ประสบปัญหาอุปสรรคในช่วงของแผนฯ 11 ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอีก แต่มีความพยายามที่จะลดการบุกรุกพื้นที่ป่า ปลุกป่า หรือหาพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติม เป็นต้น ซึ่งจะต้องเร่งขับเคลื่อนเรื่องเหล่านี้ให้มีความก้าวหน้าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การบูรณาการการทำงานและการบังคับใช้กฎหมาย ปัจจัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ต้องจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับหน่วยงานกลางไปจนถึงหน่วยงานระดับท้องถิ่น เรื่องสิ่งก่อสร้างรुक้าไปในแม่น้ำหรือชายฝั่งทะเล ซึ่งบางส่วนอยู่ในอำนาจการดูแลของท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น การบูรณาการในการทำงานระหว่างภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งหรือทำให้มีมากขึ้น เพื่อให้การดูแลในเรื่องต่างๆ นี้สำเร็จได้

เรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการใช้นโยบายอย่างจริงจังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งมีหลายกรณีหรือหลายโครงการที่พบว่าไม่ได้มีการทำตามระเบียบหรือนโยบายที่มีอยู่ อาทิ การปล่อยของเสียน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมลงแม่น้ำต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของหน่วยงานที่จะไปดูแลอย่างจริงจังและเข้มงวดให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ตัวบทกฎหมายซึ่งประเทศไทยมีอยู่มากมาย แต่ขณะนี้ยังขาดการทบทวนปรับปรุงให้ทันสมัย ครอบคลุม หรืออุดช่องโหว่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อนำไปใช้งานจริง ซึ่งขณะนี้ก็มีกระบวนการที่จะทบทวนในเรื่องของกฎหมายปฏิรูปและปรับปรุงให้ทันสมัย เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ประเทศได้ ทั้งเรื่องลดความเหลื่อมล้ำ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรับจิตสำนึกและพฤติกรรมร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม นำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ขณะเดียวกันความยั่งยืนของการพัฒนาที่มาจากการไม่ใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองเกินไปจนเป็นภาระต่อคนในอนาคต ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบพฤติกรรมและจิตสำนึกของคนไทย ซึ่งจะมีส่วนอย่างมากต่อการนำไปสู่การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

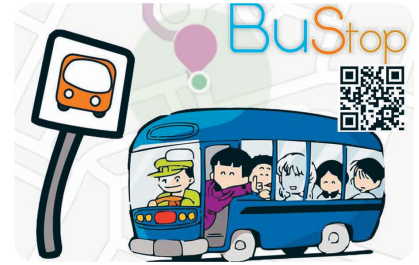
ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน เช่น เรื่องการใช้กล่องโฟมและถุงพลาสติก ซึ่งยังไม่มีมีการเก็บสถิติที่แน่ชัด แต่ดูแล้วน่าจะยังมีอยู่มาก เห็นได้จากการซื้อถุงใส่สินค้าให้ลูกค้า 2 - 3 ชั้น ในขณะที่ต่างประเทศหากลูกค้าไม่นำถุงมาเองจะขอคิดเงินค่าถุงพลาสติกเพิ่มอีก พวกเราเองหากกลับไปดูที่บ้านแต่ละวันจะพบว่ามิถุนพลาสติกกองเต็มบ้าน ถ้าเราใช้วัสดุย่อยสลายหรือสิ่งทดแทน เช่น ใช้ถุงผ้าไปซื้อผัก หรือลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางโดยใช้รถสาธารณะหรือรถจักรยานบ้างในช่วงเวลาที่ได้ หรือระยะทางที่ใกล้ๆ และไม่รีบร้อนนัก ก็ใช้การเดินทางเป็นการออกกำลังกายไปในตัว ถ้าทุกคนช่วยกันอย่างเต็มที่ถึงจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการบังคับใช้มาตรการบางอย่างกับทุกคนเพื่อให้เกิดการปรับรูปแบบพฤติกรรมอาจจะมีปัญหา ซึ่งที่ผ่านมามีการถกเถียงในหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเก็บค่าบำบัดน้ำเสียรวมไปในค่าน้ำประปา หรือการเก็บค่ามัดจำกระป๋องโค้กหรือของอะไรที่ซื้อจากห้างสรรพสินค้า แล้วจะต้องนำไปคืนในที่ที่จัดไว้ให้ทิ้ง เพื่อจะได้นำกลับไปรีไซเคิลจึงจะได้เงินมัดจำคืน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย

มาตรการเหล่านี้อาจกระทบกับคนบางกลุ่มโดยเฉพาะคนยากจน ถ้าจะฟังการใช้มาตรการอย่างเดียวเลยอาจจะยากไปสักหน่อย จึง**ต้องมีการรณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง**เพื่อให้คนมีจิตสำนึกช่วยกันรับผิดชอบ **ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเอง** แม้ว่าคนในยุคปัจจุบันมีความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม และอยากมีส่วนร่วมช่วยในเรื่องนี้มากขึ้น เห็นได้จากการช่วยกันไปปลูกป่า หรือว่าก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าอะไร อาจจะดูว่ามีการผลิตสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ แต่หากต้องการเห็นผลชัดเจนต้องร่วมมือกันให้มากขึ้นกว่านี้

เราเห็นอกเห็นใจคนละนิด
เพื่อต่อชีวิตให้โลก

เทคโนโลยีและนวัตกรรม ปัจจัยสำคัญ ต่อการขจัดปัญหาอุปสรรคเพื่อบรรลุ การพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ เรื่องของเทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมาช่วยให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ที่ผ่านมามีการดำเนินนโยบายต่างๆ ยังเป็นรูปแบบเดิมๆ ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหามากนัก แต่**ในโลกปัจจุบันและอนาคต เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญและเข้ามาช่วยให้เราทำอะไรได้มากขึ้น** เช่น การกำหนดกลุ่มคนที่ยากจนจริงๆ เพื่อที่จะหามาตรการช่วยเหลือหรือว่าแก้ไขที่ลงไปถึงตัวคน ที่ถูกคนและถูกจุดจริงๆ โดยใช้เทคโนโลยีเรื่องของ Big Data เข้ามาจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคล เพื่อให้รู้ว่าคนยากจนเป็นใคร อยู่ที่ไหน มีความต้องการหรือมีจุดอ่อนอะไรตรงไหน ที่ต้องให้รัฐบาลเข้าไปช่วยเหลือ

สภาพนี้ได้ทำฐานข้อมูลคนยากจนเป็นแผนที่ความยากจนของประเทศไทย (Thailand Poverty Map) ขึ้นมา โดยใช้ฐานข้อมูลหลายอย่างที่มีอยู่ในอดีตกับปัจจุบัน ตั้งแต่ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) กชช.2ค (ข้อมูลระดับหมู่บ้านที่แสดงสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน สุขภาพและอนามัย สภาพแรงงาน และยาเสพติด) แผนที่ความยากจนหลากหลายมิติ ข้อมูลการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการคนยากจน รวมเข้ามาเป็น Big Data โดยยึดตัวคนและเลขบัตรประชาชนเป็นหลัก ซึ่งสามารถทราบข้อมูลรายบุคคล เรื่องนี้เป็นตัวอย่างหนึ่ง

สำหรับเทคโนโลยีด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญ เช่น เทคโนโลยีที่ช่วยดูแลผู้สูงอายุที่จะมีมากขึ้น เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่จะช่วยดูแลรักษาสุขภาพ เพื่อความมั่นคงในชีวิตของผู้คนในอนาคต และเทคโนโลยีที่จะช่วยกำจัดของเสียในเมือง ซึ่งเมืองมีการเติบโตและเป็นแหล่งที่สร้างของเสียมากมาย ตั้งแต่ขยะ มลพิษ ฝุ่น คิว้น และน้ำเสีย เพราะฉะนั้น แนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะ (Smart City) หรือเมืองยั่งยืน (Sustainable City) เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดการการใช้พลังงานในบ้าน ในอาคาร การแปลงขยะหรือของเสียให้เป็นศูนย์ (Zero Waste) และอื่นๆ อีกมากมาย

ทุกภาคส่วนมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติ

บทบาทของประชาชน ทั้งรายบุคคลและระดับชุมชน ล้วนมีความสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ตั้งแต่เริ่มต้นเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย รวมถึงทิศทางเป้าหมายของประเทศ ตัวอย่าง

เช่น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นการไปรับฟังความเห็นของประชาชนก่อนที่จะเขียนแผนฯ แม้ว่าจะมีข้อมูลชัดเจนว่าเศรษฐกิจดีขึ้น แต่คนทั่วประเทศยังคงพูดถึงคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ยังเป็นปัญหาอยู่ ในภาคเหนือพูดถึงเรื่องพื้นที่ป่า ปัญหาหมอกควัน ภาคใต้พูดถึงทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งหาดถูกกัดเซาะ ปะการังและหญ้าทะเลที่เริ่มหายไป เป็นต้น

แสดงว่า **“คน”** เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเรื่องนี้เป็นทิศทางในแผนฯ มาตลอด สภาพัฒน์ก็ช่วยประสานขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในแผนยุทธศาสตร์และในกรอบต่างประเทศอย่างเช่น SDGs มีหลายเวทีที่จะเห็นว่ามีหลายเครือข่ายเข้ามาร่วมกัน อาทิ มูลนิธิมั่นพัฒนา ร่วมกับ สสส. จัดเวทีนำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสม่ำเสมอ เครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) ได้นำหลักการของ UN Global Compact มาปรับใช้ในการประกอบธุรกิจ สมาคมจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (Thailand Management

Association: TMA) มีการเผยแพร่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มของเอกชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดเวทีหารือเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน 5 ภูมิภาคสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

ร่วมประกาศปณิธานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้แนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ริเริ่มโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Move) เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามีหลายเครือข่ายที่พยายามเผยแพร่ ขับเคลื่อน และผลักดันในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันอยู่ในขณะนี้

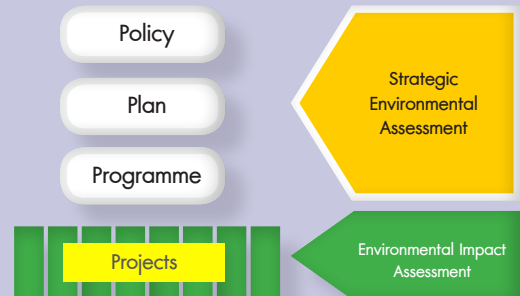

SEA อีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กล่าวมาแล้ว เรื่องเครื่องมือที่จะนำมาใช้มีส่วนสำคัญเช่นกัน ที่ผ่านมามีเครื่องมือในระดับของการกลั่นกรองโครงการเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม จะมี EIA หรือการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) และ HIA หรือการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment) และ EHIA (Environmental Health Impact Assessment) หรือการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และขณะนี้ยังมีอีกหนึ่งเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการจัดทำนโยบาย ซึ่งมีการใช้แล้วในบางประเทศ และ**มีการผลักดันให้ใช้ในประเทศไทย คือ SEA หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment)**

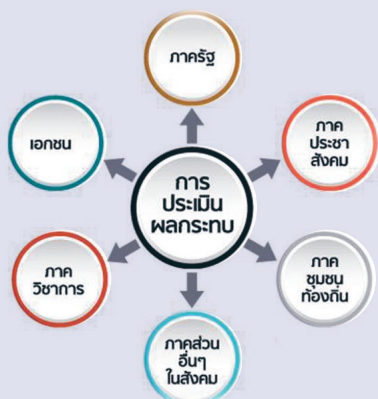
SEA เป็นเครื่องมือในระดับที่กว้างหรือสูงขึ้นไปกว่า EIA กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการพัฒนาในพื้นที่ไหนหรือในกรอบสาขานโยบายด้านใด ควรจะมีการวิเคราะห์รอบด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ทางเลือก ต้นทุนและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เป็นกรอบในการวางแผน โดยสภาพพัฒนาพื้นฐานฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้รับมอบหมายจากท่านนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นประธาน ให้ไปศึกษาและเสนอแนะวิธีที่จะนำมาใช้และวางระบบการใช้กับประเทศไทยด้วย โดยมีการตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ขึ้นภายใต้ กพย. ซึ่งมี **ดร.ปิติพงศ์ พิ้งบุญ ณ อรุณยา** เป็นประธาน และมีคณะทำงานพัฒนาการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อม

ระดับยุทธศาสตร์ และคณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมี **รองศาสตราจารย์สุทิน อยู่สุข** เป็นประธาน ทำงานในเรื่องนี้ร่วมกับสภาพัฒน์และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

SEA Strategic Environmental Assessment

**การประเมิน
สิ่งแวดล้อม
ระดับยุทธศาสตร์**

ขณะนี้ได้มีการพิจารณาทำคู่มือของการวิเคราะห์ SEA ขึ้นมา และกระบวนการบังคับใช้ ซึ่งอาจจะต้องมีการออกมาเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และระบุให้ชัดเจนว่า นโยบายแผนหรือแผนงานประเภทไหนต้องมีการวิเคราะห์ SEA และวิเคราะห์อย่างไร ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดโครงการมีบุคคลพิจารณาให้ความเห็นชอบ และอาจจะเริ่มทำเป็นโครงการนำร่องที่ใช้ SEA เรื่องนี้อยู่ในขั้นตอนที่ใกล้จะมีข้อเสนอขึ้นสุดท้ายไปให้ท่านนายกรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อมีระเบียบและกลไกต่างๆ เรียบร้อยแล้ว หน่วยงานต่างๆ จะต้องนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการวางแผนนโยบายต่อไป

ยุทธศาสตร์ชาติสอดคล้องกับ SDGs เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาที่เราวางเป้าหมายของประเทศเราเองนั้น ได้ยึดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลัก ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่ามีการกำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **การดำเนินการยุทธศาสตร์ชาติ จึงช่วยให้บรรลุ SDGs ไปพร้อมๆ กันได้ในหลายเป้าหมาย**

ทั้งนี้ สภาพัฒน์ได้เคยวิเคราะห์ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ชาติกับ SDGs ยกตัวอย่างเช่น ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 16 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 8 และ 17 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 และ 4 ของ SDGs เป็นต้น อีกทั้งเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติก็สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของ SDGs

จึงกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ ครอบคลุมทั้ง 17 เป้าหมายของ SDGs ไม่มีเป้าหมายใดที่หลุดไป ดังนั้น ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติหากดำเนินการได้สำเร็จจะช่วยให้บรรลุ SDGs ได้

ประเทศไทยจะก้าวไปสู่ความยั่งยืนในอีกไม่ช้านี้

ผมคิดว่า ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในปี 2573 ประเทศไทยจะสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) เป็นเรื่องที่ทำต่อเนื่องมาจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ MDGs (Millennium Development Goals) และมีเป้าหมายถึง 17 มิติ (MDGs มีเป้าหมาย 8 มิติ) 169 เป้าประสงค์ และ 241 ตัวชี้วัด ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นกรอบสำหรับประเทศทั่วโลก ที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (UN) แต่ตัวชี้วัดบางตัวอาจจะไม่จำเป็นหรือเหมาะกับทุกประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศต้องไปวิเคราะห์และเลือกไปใช้ให้ตรงกับบริบทของการพัฒนา เศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาด้านอื่นๆ ของตนเอง

สำหรับประเทศไทยถือว่าเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มีการดำเนินการมานาน และอยู่ในแผนพัฒนาฯ มาอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น ความก้าวหน้าของการดำเนินงานและความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายต่างๆ ในช่วง 15 ปีของ SDGs จึงมีความ

เป็นไปได้สูง ซึ่งผมมีความมั่นใจว่าประเทศไทยจะก้าวไปสู่ความยั่งยืนด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการแรก เรามีแผนและทิศทางการพัฒนา และเป้าหมายที่กำหนดชัดเจน ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่เรายึดและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแนบแน่น ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ถ่ายทอดมาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ช่วง 5 ปี รวมถึงแผนปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ

ประการที่สอง เราจะเชื่อได้อย่างไรว่าจะมีการนำแผนหรือทิศทางต่างๆ ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งตรงนี้สามารถอธิบายได้ว่า ที่ผ่านมามีแผนพัฒนาฯ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้มีการเสนอรัฐบาลไปแล้ว แต่ขึ้นอยู่กับความสนใจและความตั้งใจของรัฐบาลในช่วงเวลานั้นว่าจะมีนโยบายอะไร หรือนำข้อเสนอแนะนโยบายไปทำมากทำน้อยแตกต่างกัน แต่ปัจจุบันมียุทธศาสตร์ชาติซึ่งถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่ารัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศไม่ว่าชุดไหนก็ต้องทำตาม

จุดนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลง และในปัจจุบันมีกฎหมายระดับสูงของประเทศกำหนดว่า รัฐบาลต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ มีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้อง และตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นประจำจนถึงระดับที่รายงานผลไปยังรัฐสภา ซึ่ง**ตรงนี้เป็นความมั่นใจที่คิดว่าเส้นทางของประเทศไทยน่าจะเข้าสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในอีกไม่ช้านี้ได้อย่างแน่นอน**

พลังงานไทย : พลังแห่งความยั่งยืน ของคนไทย

คุณกฤษณ์ อัมแสง ได้ร่วมบุกเบิกพัฒนาการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ด้วยเชื่อมั่นว่าทรัพยากรมนุษย์ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและดำเนินธุรกิจ จนปัจจุบันองค์กรดังกล่าวได้เติบโตและรู้จักกันในชื่อ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศมูลค่ามหาศาลต่อปี และเป็นกรณีตัวอย่างของการบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักการแห่งความยั่งยืนสู่การพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และโลกที่ยั่งยืนตลอดไป

สัมภาษณ์ คุณกฤษณ์ อัมแสง
รองกรรมการผู้จัดการใหญ่บริหารองค์กรและความยั่งยืน
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ประเทศไทย... กับการก้าวสู่ “ผู้นำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การที่ประเทศไทยเป็นประเทศขนาดเล็ก เป็นผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ส่วนใหญ่คิดค้นและผลิตขึ้นในต่างประเทศ เราจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสโลก ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ **ประเด็นที่ประเทศไทยให้ความสำคัญและดำเนินการอย่างจริงจัง** ช่วยให้เราก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ เช่น การที่รัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามในสัตยาบันการลดการปล่อยก๊าซ

เรือนกระจก (Green House Gas) ในขณะที่ประเทศขนาดใหญ่บางประเทศยังไม่ได้ให้ความสำคัญและดำเนินการอย่างจริงจัง ไทยจึงก้าวขึ้นเป็นผู้นำในภูมิภาคนี้ในเรื่องการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก และที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้ดำเนินการในอีกหลายๆ **ประเด็นเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติเพื่อก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการบริหารจัดการเรื่องนี้เช่นกัน

พึ่งพาตนเองทางด้านพลังงาน และลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศ

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) หรือ Petroleum Authority of Thailand (PTT) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2521 ในช่วงที่โลกกำลังเกิดวิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมัน ซึ่งเป็นบทเรียนราคาแพงของประเทศไทย ในการพึ่งพาพลังงานจากต่างชาติเพียงลำพัง ณ จุดหักเหดังกล่าวเป็นโอกาสให้ประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างเสถียรภาพความมั่นคงทางพลังงาน และเป็นสาเหตุสำคัญในการจัดตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อรับผิดชอบธุรกิจปิโตรเลียมครบวงจรของประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านพลังงานและลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางพลังงานควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างต่อเนื่อง ในปี 2544 จึงได้มีการแปรรูปจัดตั้งเป็นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) หรือ PTT Public Company Limited เพื่อพัฒนาการดำเนินงานสู่บริษัทพลังงานข้ามชาติ ขยายการลงทุน สร้างการเติบโต และความเข้มแข็งให้แก่ประเทศอย่างยั่งยืน

ปัจจุบัน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นองค์กรธุรกิจของภาครัฐที่มีขนาดใหญ่ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร บ่อยครั้งมีคำถามว่า ทำไม ปตท. ต้องพยายามพัฒนาตัวเองให้เติบโตขึ้นเป็นองค์กรขนาดใหญ่ คำตอบคือ **ในการดำเนินธุรกิจด้านพลังงานต้องแข่งขันกับบริษัทพลังงานอื่นๆ** ที่มีขนาดใหญ่เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับประเทศ เราต้องมีอาวุธในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ รายได้ ผลประกอบการด้านการเงิน รวมถึงขนาดขององค์กรเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรอง ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ให้ธุรกิจนี้เป็นของคนไทยและประเทศไทย เปลี่ยนเสียงค้านเป็นเสียงสนับสนุน สร้างความเชื่อมั่นในการสร้างการเติบโตและความเข้มแข็งให้แก่ประเทศ

ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง... สร้างความยั่งยืนขององค์กรและประเทศชาติ

กลุ่ม ปตท. ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการดูแลสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดเป็นกลยุทธ์การสร้างความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน โดย **น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดในการดำเนินธุรกิจ** ผนวกกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ยุทธศาสตร์ของรัฐวิสาหกิจ และยุทธศาสตร์ของกระทรวงพลังงาน เพื่อรักษาสมดุลใน 2 บทบาท คือ การเป็นรัฐวิสาหกิจในฐานะบริษัทพลังงานแห่งชาติ และการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ที่สำคัญการดำเนินงานของ ปตท. ปฏิบัติตามนโยบายของ กระทรวงพลังงาน อาทิ สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน สนับสนุน การใช้พลังงานทดแทน ดูแลราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เป็นธรรม พัฒนาคุณภาพการให้บริการและความปลอดภัย รวมทั้ง ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงการคลัง อาทิ สร้างผลตอบแทน แก่นักลงทุน มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและ พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อนำองค์กรไปสู่การเป็น บริษัทพลังงานชั้นนำระดับโลก ฯลฯ เพื่อสานต่อความมุ่งมั่น ในการเป็นองค์กรแห่งความภาคภูมิใจและเป็นสมบัติอันล้ำค่า ของชาติอย่างยั่งยืน หรือ **Pride and Treasure of Thailand**

(PTT) ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า ปตท. หรือ PTT ในปัจจุบัน

ปตท. กับการเป็นองค์กรแห่งความภาคภูมิใจและทรัพย์สินอันล้ำค่าของประเทศ

การที่ ปตท. จะเป็นองค์กรแห่งความภาคภูมิใจและเป็นทรัพย์สินอันล้ำค่าของประเทศ ได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาภาวะผู้นำ สร้างวัฒนธรรมให้พนักงานทุกระดับเป็น คนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบ และมีทักษะในการทำงานอย่างมืออาชีพ ภายใต้หลัก 3 ประการ คือ **ห่วงใย แบ่งปัน และใส่ใจต่อพนักงาน** เพื่อส่งเสริมให้พนักงานพร้อมช่วย ปตท. ดูแลสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน ปตท. มีค่านิยม SPIRIT เป็นรากฐานสำคัญ ที่หล่อหลอม ยึดเหนี่ยวพนักงานทุกคนให้มีพฤติกรรมการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของ ปตท. อย่างชัดเจนในความเป็นคนเก่ง (SPI) คนดี (RIT) และมีความรับผิดชอบต่อองค์กรและสังคมชุมชนภายนอก

ใช้พลังร่วมสร้าง Treasure จับคู่พัฒนา รัฐวิสาหกิจให้แข็งแกร่ง

จาก SPI มีตัวอักษรแรก คือ S มาจาก Synergy หรือการ สร้างพลังร่วม ซึ่งหมายถึงการสร้างพลังร่วมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเมื่อก่อน ปตท. อาจสร้างพลังร่วมกันเฉพาะภายในกลุ่ม แต่วันนี้ใช้ พลังร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและองค์กรภายนอก เพื่อสร้างพลังในการ ขับเคลื่อนประเทศให้ยั่งยืน มีการสร้างความเข้มแข็งด้วยการจับคู่ รัฐวิสาหกิจระหว่าง ปตท. กับการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ภายใต้

“โครงการสนับสนุนรัฐวิสาหกิจด้านการบริหารจัดการองค์กร หรือ โครงการพี่เลี้ยง” ของกระทรวงการคลัง เรียกว่า Synergy นำจุดแข็งของเราไปปิดจุดอ่อนของเขา เขามีจุดแข็งอะไรก็เรียนรู้และนำมาปิด จุดอ่อนของเรา

โดย P ตัวหน้า กับ T ตัวกลางเป็นการจุดประกายสร้างความ เข้มแข็งจากข้างใน ตัว P แทนคำว่า **Pride** ที่แปลว่าความภาคภูมิใจ หรือการเป็นองค์กรที่ดี เพื่อเป็นความภาคภูมิใจของคนไทย ส่วน T แทนคำว่า **Treasure** คือ การพัฒนาองค์กรอย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างรายได้ให้สมกับการเป็นสมบัติอันล้ำค่าของประเทศ ส่วนตัว T สุดท้ายแทนคำว่า **Thailand** ดังนั้น PTT จึงมีนัยอีก อย่างว่า “การเป็นองค์กรที่ดี เก่ง และมีความรับผิดชอบต่อเป็น ความภาคภูมิใจและเป็นสมบัติอันล้ำค่าของประเทศไทย” ซึ่งเป็นบทบาทของรัฐวิสาหกิจในการสร้างความภาคภูมิใจให้ กับเจ้าของประเทศ คือ คนไทย และสร้างความมั่งคั่ง ยั่งยืน ให้กับคลังของประเทศ นำมาซึ่งนโยบายที่ให้พนักงานยึดมั่น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน

P คือ Performance Excellent ปตท. ตั้งเป้าว่าจะสร้างการเติบโต เพื่อให้สามารถแข่งขันกับบริษัทชั้นนำของโลกให้ได้ บนพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจด้วยความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาล ด้วยการเปรียบเทียบทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกระบวนการกลั่นน้ำมัน ค่าใช้จ่ายต่อบาเรลล์ เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการดำเนินการต้องดีเยี่ยมเมื่อเทียบกับบริษัทชั้นนำเหล่านั้น

I คือ Innovation เป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบโจทย์ไทยแลนด์ 4.0 นวัตกรรมทุกด้านจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งคำนึงถึงทั้ง 3 ตัวนี้ เป็นสิ่งที่ช่วยหารายได้และสร้างองค์กรให้เป็น Treasure หรือทรัพย์สินสมบัติของประเทศ

รับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม...

สร้างความเชื่อมั่นจากภายในองค์กรสู่สังคม

ในส่วนของ **Pride** หรือการเป็นองค์กรแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยนั้น ปตท. ใช้คำนึง 3 ตัวหลัก ซึ่งประกอบด้วย R, I และ T โดยตัว **R มาจาก Responsibility for Society** คือการรับผิดชอบต่อการทำงานของตนเอง ควบคุม และป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ต้องรับผิดชอบต่อทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะทำอะไรต้องสร้างการมีส่วนร่วม ต้องหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้เกี่ยวข้องก่อน ไม่ทำอะไรให้เป็นที่ยกย่องหรือสงสัย โดยเฉพาะการวิเคราะห์ และรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ก่อนเริ่มโครงการต่างๆ

I หรือ Integrity & Ethic โดยผู้บริหาร ปตท. ตั้งเป้าหมายว่าองค์กรนี้จะต้องเป็นต้นแบบของความมีศีลธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส เน้นจริยธรรมในการบริหารจัดการ เช่น มีนโยบายการไม่ให้และไม่รับของขวัญ แต่ถ้ามีผู้นำของขวัญมาให้พนักงานและผู้บริหาร ในกรณีที่ไม้อาจปฏิเสธได้ ทุกคนจะต้องนำไปรวมไว้ที่สำนักกรรมการผู้จัดการใหญ่ เพื่อรวบรวมนำไปบริจาคให้แก่มูลนิธิต่างๆ ที่เป็นสาธารณกุศลต่อไป

T ตัวสุดท้ายของ SPIRIT เราใช้คำว่า **Trust & Respect** ร่วมสร้างความเชื่อใจ เชื่อมั่น และความนับถือ ต้องร่วมกันสร้าง Trust ในสังคมไทย โดย ปตท. มีกระบวนการสร้าง Trust ภายในองค์กร เรามี Trust Champion เพื่อสนับสนุนให้เพื่อนร่วมงานมี Trust กันในองค์กร และร่วมกันสร้าง Trust ให้เกิดขึ้นในสังคม ขณะนี้เราพยายามสร้างองค์กรนี้ให้เป็น Trust ของสังคม โดยการให้พนักงานทุกคนเป็นทูตของ Trust เพื่อให้เป็นที่เชื่อมั่นของสังคมว่าคน ปตท. ไว้วางใจได้ ให้ทำอะไรแล้วจะพยายามทำจนสำเร็จ

สำหรับการส่งเสริมคำนึง **RIT** เพื่อให้เป็นองค์กรที่ **Pride** นั้น จะใช้แนวทางของการสร้าง Role Model โดยเราจะมี R Champion, I Champion, T Champion และ RIT Champion เพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติ และปฏิบัติให้กับผู้บริหาร และพนักงานทุกคน

Pride

การสร้างความภาคภูมิใจ โดยมีส่วนร่วม

สร้างความมั่นคงทางพลังงานและ สร้างคุณค่าให้กับประเทศ

- ทำสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติเหลวระยะยาวเพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงานอย่างต่อเนื่อง โดยลงนามสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติเหลวกับปิโตรนาส จำนวน 1.2 ล้านตันต่อปี รวมถึงขยายคลังรับก๊าซธรรมชาติแห่งที่ 1 เป็น 10 เมตริกตันต่อปีแล้วเสร็จ
- สนับสนุนการใช้ก๊าซธรรมชาติในการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยขยายตลาดก๊าซธรรมชาติไปยังโรงไฟฟ้าใหม่ 12 แห่ง
- เริ่มขยายสถานีบริการน้ำมันบนถนนสายรองในรูปแบบ Compact Model ซึ่งประกอบด้วยสถานีบริการน้ำมัน ร้านคาเฟ่ อเมซอนและร้านสะดวกซื้อ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงแหล่งพลังงานได้อย่างทั่วถึง
- เป็นผู้นำในธุรกิจระบบกักเก็บพลังงาน (Energy Storage System: ESS) มุ่งสู่การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน และพลังงานทางเลือกผ่านบริษัท โกลบอล เพาเวอร์ ซินเนอร์ยี จำกัด (มหาชน)

ดำเนินธุรกิจด้วยความโปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

- จัดตั้งฝ่ายกำกับกฎหมายและกฎระเบียบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องและปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องตามหลักสากล มีความเชื่อมโยง บูรณาการระหว่างกันในการปลูกฝังป้องกัน และปราบปรามการทุจริตของ ปตท.
- การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบกลไกการป้องกันความเสี่ยง 3 ระดับ (Three Lines of Defense) มาใช้ในองค์กร เพื่อปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบภายในให้ครอบคลุมทุกระดับการดำเนินงาน และเกิดการบูรณาการระหว่างกัน
- จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ (ศปท.) ของ ปตท.
- ลงนามข้อตกลงคุณธรรมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติบนบก เส้นที่ 5 ส่วนที่ 2 และโครงการคลังรับก๊าซธรรมชาติเหลว (LNG Receiving Terminal) แห่งใหม่ จังหวัดระยอง
- ได้รับรางวัลชมเชยองค์กรโปร่งใสจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ส่งเสริมการสร้างคุณค่าร่วมให้แกสังคม และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

- จัดตั้งบริษัท สานพลัง วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด เริ่มต้นพัฒนาโครงการจัดหาเมล็ดกาแฟเพื่อความยั่งยืน และโครงการร้านเมซอนที่ดำเนินการโดยคนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส
- โครงการ “รวมพลังซื้อข้าวจากชาวนา” มียอดการจำหน่ายรวม 3,076 ตัน และมีรายได้ประมาณ 108 ล้านบาท
- ร่วมลงนามความร่วมมือในโครงการประชารัฐร่วมใจ ปลอดภัยทุกเส้นทาง เพื่อสร้างความปลอดภัยบนท้องถนน สร้างวินัยและจิตสำนึกรับผิดชอบในการใช้รถใช้ถนน
- การปรับปรุงสถานีบริการในรูปแบบ PTT Friendly Design Concept เพื่อคนพิการ
- โครงการพลังงานสะอาด พลังงานเพื่อชุมชน พัฒนาระบบส่งน้ำโดยเครื่องตะบันน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งน้ำของชุมชน
- มุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นไปตามเป้าหมาย
- การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางบกและทางทะเล ผ่านโครงการปลูกป่าทั้งป่าบกและป่าชายเลน
- โครงการ “รักษาน้ำ รักษาป่า รักษาสิ่งแวดล้อม” เพื่อฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพฯ และปริมณฑล

Treasure

การเป็นสมบัติ อันล้ำค่าของชาติ

DO NOW

การสร้างความแข็งแกร่งขององค์กร เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรที่มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับชั้นนำ

- ทุกหน่วยธุรกิจปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน (Productivity Improvement) อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่าย และเดินเครื่องหน่วยการผลิตต่างๆ ได้อย่างเต็มที่สูงกว่าปี 2559 สร้างกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี (EBIT) ของกลุ่ม ปตท. รวม 31,178 ล้านบาท (ประกอบด้วย Productivity Improvement จาก ปตท. รวม 5,132 ล้านบาท และบริษัทในกลุ่ม ปตท. รวม 26,046 ล้านบาท)

DECIDE NOW

การขยายการเติบโต และบริหารการลงทุนของทุกกลุ่มธุรกิจ

- ขยายโอกาสการลงทุนในธุรกิจก๊าซธรรมชาติเหลวครบวงจรร่วมกับ ปตท.สผ. ในโครงการ MLNG Train 9 ประเทศมาเลเซีย
- ขยายสถานีบริการน้ำมัน รวมสถานีบริการน้ำมันทั้งหมดในประเทศ 1,627 แห่ง และต่างประเทศ 216 แห่ง
- ขยายเฟรนไชส์อเมซอนที่กัมพูชา เมียนมา ฟิลิปปินส์ และลาว รวมมีร้านในประเทศ 1,999 แห่ง และต่างประเทศ 124 แห่ง
- จัดตั้งบริษัทเพื่อขยายการดำเนินงานธุรกิจในประเทศจีน
- เพิ่มปริมาณธุรกรรมการค้าอนุภาคประเทศไทยละ 9 และขยายการค้าไปยังผลิตภัณฑ์อื่นๆ นอกเหนือจากน้ำมันและปิโตรเคมี เพิ่มขึ้นร้อยละ 117

DESIGN NOW

การเตรียมความพร้อมขององค์กร โดยแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ เพื่อการเติบโต อย่างก้าวกระโดด

- ลงนามความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เพื่อพัฒนาเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation: EECI) ณ วังจันทร์วิลเลจ และลงนามความร่วมมือร่วมกับกองทัพเรือ เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานของสนามบินอู่ตะเภา
- เริ่มดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Corporate Venture Capital) โดยลงทุนใน 4 กองทุนด้านพลังงานและเทคโนโลยี เพื่อความยั่งยืนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ยุทธศาสตร์ชาติมุ่งพัฒนา พลังงานไทยสู่เป้าหมาย SDGs

ในระยะ 20 ปีของยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน ล้วนมีความสัมพันธ์และมโยงคัประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจด้านพลังงาน อาทิ **ด้านความมั่นคง** ให้มีความสำคัญกับฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการสร้างความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ **ด้านความมั่งคั่ง** เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาทุนด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **ด้านความยั่งยืน** เน้นการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี รวมถึงการปรับปรุงกลไก กฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ เพื่อสนับสนุนระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ โปร่งใส และต่อต่าด้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพลังงานโดยตรงนั้น มุ่งบรรลุเป้าหมายที่ 7 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs โดยการเพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทน การเพิ่มอัตราการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้น 2 เท่าในปี 2573 โดยยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในการวิจัยเทคโนโลยีพลังงานสะอาด ตลอดจนการขยายโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาเทคโนโลยีการจัดส่งบริการพลังงานสมัยใหม่

ปตท. กับการมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

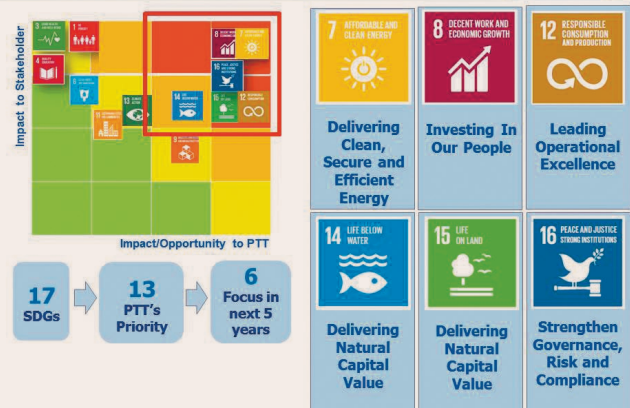
ทุกเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนล้วนมีความสำคัญกับประเทศและ ปตท. ซึ่ง ปตท. ให้ความสำคัญกับการสร้างความยั่งยืนในทุกมิติ โดยจะพิจารณากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญขององค์กร ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของ ปตท. มีอยู่ 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) ประเทศ (2) ผู้ถือหุ้น (3) ชุมชน/สังคม/สิ่งแวดล้อม (4) ลูกค้า/ผู้บริโภค (5) คู่ค้า และ (6) พนักงาน เราจึงมีการประเมินและวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของแต่ละเป้าหมายอย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะเรื่องความเสี่ยง ด้วยตระหนักเสมอว่ากว่าเราจะดำเนินธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืนได้อย่างทุกวันนี้ ต้องบริหารความเสี่ยงอย่างรอบคอบ และถ่วงวินัยทางการเงินอย่างเคร่งครัดช่วยให้ ปตท. สามารถทำรายได้เข้ารัฐเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

จากการวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่ม ปตท. พบว่าตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนถึง 13 เป้าหมาย และใน 5 ปีข้างหน้า จะเร่งดำเนินการใน 6 เป้าหมายที่สำคัญก่อน ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 8

จากยุทธศาสตร์ชาติ...สู่แผนกลยุทธ์กลุ่ม ปตท.

PTT SDGs Focus

การจ้างงานที่มีคุณค่า และสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 12 การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เป้าหมายที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก และเป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก โดยมีการจัดสรรงบประมาณและบุคลากร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระบวนการในการดูแลเรื่องความยั่งยืนขององค์กรเชื่อมโยงกับการดำเนินธุรกิจ ทั้งด้าน Pride และ Treasure ซึ่งมีความสำคัญเท่าๆ กัน งบประมาณที่ใช้ขึ้นอยู่กับพื้นที่และโครงการที่จะดำเนินการเป็นหลัก โดยเฉพาะในเรื่องของความยั่งยืน ถ้าเป็นพื้นที่สำรวจขุดเจาะ เราจะให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ถ้าเป็นพื้นที่บนบก เราจะเน้นเรื่องการดูแลและรักษาสีงแวดล้อม เราเป็นพ่อค้าพลังงานที่เน้นพลังงานสะอาด สอดคล้องกับสีงแวดล้อม และนโยบายการพัฒนาจะดำเนินไปตามแนวโน้มของโลก อาทิ การลดการใช้เชื้อเพลิงจาก Fossil เช่น น้ำมันดีเซล ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และหันมาส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนมากขึ้น รวมทั้งการประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดว่าได้รับประโยชน์อะไร ในอดีตเราถามว่าตัวเราได้อะไร ปัจจุบันต้องถามว่าคนรอบข้างได้อะไร

พลังงานไทย... ผนวกสร้างจิตสำนึก รักษ์สีงแวดล้อม

การดำเนินธุรกิจของ ปตท. ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีงแวดล้อมให้กับพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่อง โดยจะเห็นได้ว่า ปตท. เป็นบริษัทน้ำมันแห่งแรกของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณสารปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์น้ำมัน เพื่อลดผลกระทบต่อสีงแวดล้อม โดยยกเลิกการใช้้ำมันที่ผสมสารตะกั่วเป็นสารเคลือบวาล์วจนถึงปัจจุบัน ในส่วนของการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทดแทนที่เป็นมิตรกับสีงแวดล้อม ปตท. เริ่มทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับไบโอดีเซลและก๊าซโซฮอล์ มาตั้งแต่ปี 2528 โดยร่วมกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเริ่มขายในเชิงพาณิชย์ในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน และยังคงพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและอัตราส่วนผสมให้เหมาะสมกับเครื่องยนต์ประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อลดการสูญเสียทรัพยากร เช่น การลดการใช้น้ำ การทำโครงการอนุรักษ์พลังงาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งและเดินเครื่องโรงงานจนถึงปัจจุบัน รวมถึงโครงการประหยัดและอนุรักษ์พลังงานในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสร้างความตระหนักในเรืองการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสีงแวดล้อมผ่านสลากสีงแวดล้อม แบบรับรองตนเอง Green for

Life เพื่อส่งเสริมให้บริษัทในกลุ่ม ปตท. พัฒนาและวิจัยผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสีงแวดล้อม

ยึดประโยชน์และการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ กิจกรรมเพื่อสังคม

ที่ผ่านมา ปตท. ได้ดำเนินโครงการเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยวิเคราะห์ผลกระทบต่อชุมชนและข้อกังวลต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ และได้นำผลสำรวจความต้องการของสังคมและชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกับกลยุทธ์ 3 ด้าน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาสังคมและชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสีงแวดล้อม โดยได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจัดโครงการ “รักษน้ำ รักษาป่า รักษาฝั่งบางกระเจ้า” และ “โครงการฟื้นฟูพื้นที่เพื่อการเรียนรู้เชิงนิเวศสวนศรีนครเขื่อนขันธ์” เพื่อฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้งโครงการ “ประชารัฐร่วมใจ... ปลดภัยทุกเส้นทาง” เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยทางถนน และ “โครงการแยก แลก ยืม” เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความตระหนักรักษาสีงแวดล้อม โดยการฝึกแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และการจัดทำสื่อโฆษณาต่างๆ เพื่อรณรงค์ร่วมประหยัดและอนุรักษ์พลังงาน เป็นต้น

ในการดำเนินธุรกิจต้องมีการประเมินผลประโยชน์ให้ครบถ้วนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ปตท. เชื่อว่าความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยรอบจะต้องมีส่วนร่วม ที่ผ่านมาในการลงทุนกิจการจะคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการได้รับประโยชน์ร่วมกัน รายรับจากธุรกิจของ ปตท. จะเป็นรายได้เข้ารัฐ ในขณะที่มีความพยายามขับเคลื่อนให้องค์กรเป็นศูนย์กลางสร้างธุรกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Business) เพื่อสร้างคุณค่าที่เหมาะสมให้แก่องค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน

ทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปตท. มีเครื่องวัดปริมาณทรัพย์สินบัตินล้ำค่า (Treasure) ที่หาได้ และระดับแห่งความภาคภูมิใจ (Pride) ของปริมาณทรัพย์สินบัตินล้ำค่า คือ งบการเงินที่ส่งมอบให้รัฐบาลตามสัดส่วนการถือหุ้น โดยปี 2560 เป็นปีที่ ปตท. มีรายได้สูงสามารถสร้างเม็ดเงินให้แก่ประเทศอย่างมาก รวมทั้งได้รับการยอมรับจากองค์กรภายในและภายนอกประเทศ โดยได้รับรางวัลชนะเลิศขององค์กรโปร่งใส จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

ทั้งนี้ ในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืนยังมีปัญหาอุปสรรคจากต้นทุนในการดำเนินการ แม้ว่าการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะสามารถสร้างผลตอบแทนที่มั่นคงและยั่งยืนได้ในระยะยาว แต่ในระยะสั้นยังมีการเรื่องต้นทุนในการบริหารจัดการและการลงทุนค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นระบบบำบัด ระบบป้องกันและเฝ้าระวังผลกระทบต่างๆ จึงต้องพิจารณาจัดสรรการลงทุนให้เหมาะสมกับขนาดของธุรกิจ รวมถึงต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามบริบทของโลกที่ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งรัฐบาลย้ำว่า “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ไม่ว่าจะเป็นคนยากไร้ แรงงานหาเช้ากินค่ำ เกษตรกรทุกคนจึงต้องร่วมกันพัฒนาตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ โดยการพิจารณาบทบาทตนเองว่าสามารถตอบโจทย์ตรงไหนสำหรับภาครัฐต้องเอาจริงเอาจังกับการพัฒนาคน โดยจัดสรรงบประมาณในการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อให้บุคลากรภาครัฐเป็นผู้นำภาคเอกชนและภาคประชาสังคมให้ได้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน ให้ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าเกิดความยั่งยืนต่อองค์กร ประเทศชาติ และโลกของเราต่อไป

เสริมสร้างสุขภาวะ เพื่อชุมชนเข้มแข็ง : รากฐาน ความยั่งยืนของประเทศ

สัมภาษณ์ คุณดวงพร เสงบุญพันธ์
ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน (Health Promotion) เป็นข้อตกลงร่วมกันของโลกที่มีองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) เป็นแกนนำในการประชุมนานาชาติเรื่องการเสริมสร้างสุขภาพ ครั้งที่ 1 ณ ประเทศแคนาดา เมื่อปี 2529 ได้มีข้อเสนอแนะข้อหนึ่งในห้าข้อที่พูดถึงการสร้างเสริมสุขภาพของชุมชน ซึ่งได้มีงานวิจัยสนับสนุนว่า ถ้าชุมชนเข้มแข็ง การดูแลสุขภาพในเชิงป้องกันและส่งเสริมจะดีขึ้น รวมทั้งสุขภาพของผู้คนในชุมชนจะดีขึ้นด้วย

คุณดวงพร เสงบุญพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทำงานด้านการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบันรวมเวลา 9 ปี มีเครือข่ายขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชนมากกว่า 2,700 ตำบล ครอบคลุมทุกภาคของประเทศไทย ได้เล็งถึงการขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชน ด้วยกระบวนการและวิธีการทำงานที่ช่วยหนุนเสริมและอุดช่องโหว่การทำงานในระดับพื้นที่ จนสามารถเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง บนพื้นฐานของสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามวาระแห่งการพัฒนามองโลกในระยะเวลา 15 ปีข้างหน้า

กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนของ สสส.

ในเรื่องการทำงานด้านสุขภาพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี เคยพูดไว้ว่ามียู 2 เรื่องคือการทำงานเกี่ยวกับสุขภาพโดยตรง เช่น บุหรี่ แอลกอฮอล์ สุขภาพในองค์กร ฯลฯ และ**ปัจจัยกำหนดสุขภาพ** ซึ่ง สสส. ทำทั้ง 2 เรื่อง แต่สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) จะรับผิดชอบเรื่องปัจจัยกำหนดสุขภาพเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง และด้านสุขภาพโดยที่ไม่ใช่งานด้านการรักษา แต่เป็นการเสริมพลังสร้างสุขภาพที่เข้มแข็ง (Empowerment) ให้แก่บุคคล

เนื่องจาก สสส. เป็นหน่วยงานให้ทุน (เงินทุนหลักได้มาจากเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่มาจากภาษีที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตและนำเข้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ) และด้วยข้อจำกัดด้านกำลังคน ทำให้ไม่สามารถทำงานเองได้ทุกเรื่องในทุกพื้นที่ ซึ่งมีอยู่มากกว่า 7,000 ตำบลทั่วประเทศ จึงต้องมุ่งขับเคลื่อนกระแสดความคิดของผู้คน โดยให้เครือข่ายทำงานเป็นหลัก การให้ทุนสนับสนุนจึงเป็นลักษณะของความร่วมมือ (Co-funding) ที่เน้นเสริมพลังและศักยภาพของภาคีเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและสามารถขับเคลื่อนต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ โดยการสนับสนุนให้พื้นที่ทำ 5 เรื่อง

เรื่องแรก สนับสนุนให้พื้นที่ทำระบบข้อมูล ซึ่งพบว่า ขณะนี้ไม่มีพื้นที่ใดใช้ข้อมูลเพียงตัวเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งเราได้ไปสร้างฐานข้อมูลไว้ 2 ฐาน คือ ฐานข้อมูลเชิงสำรวจกับฐานข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้มีโอกาสได้เห็นทุนทางสังคมและศักยภาพในการจัดการของพื้นที่ **เรื่องที่สอง สนับสนุนให้พื้นที่ใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดกฎกติกา** ทั้งแนวทางการอยู่ร่วมกันและวิธีการทำงาน **เรื่องที่สาม** หลังจากสนับสนุนให้พื้นที่ทำระบบข้อมูลก็จะจัดให้มีหลักสูตรพิเศษเฉพาะสำหรับการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ เพื่อฝึกให้ใช้ข้อมูลเป็น และทำให้เขาสามารถใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

เรื่องที่สี่ ที่เน้นมาก ก็คือ **บริหารจัดการเครือข่าย** โดยกระตุ้นให้พื้นที่รวมตัวเป็นเครือข่าย อย่างเช่น หมู่ 1 มีเกษตรอินทรีย์ หมู่ 2 ก็มีเกษตรอินทรีย์ หมู่ 3 มีโรงปุ๋ย ไปจนถึงหมู่ 10 มีอะไรอยู่บ้าง แต่ว่า 10 หมู่ที่อยู่ในตำบลเดียวกันไม่เคยมารวมตัวกัน แล้วเอาความเก่งมาต่อกันเป็นจิ๊กซอว์เป็นระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนได้ เราจึงไปส่งเสริมเรื่องการบริหารจัดการเครือข่าย ให้พื้นที่ที่ทำเกษตรรวมตัวกัน เกษตรกรรวมตัวกันกำหนดการจัดการน้ำ จัดการดิน ลดการใช้สารเคมีด้วยกัน เป็นต้น เรียกว่าเป็นการทำงานเชิงระบบมากขึ้น **เรื่องที่ห้า** ที่เราสนับสนุนมากๆ ก็คือเรื่องอะไรที่ดีๆ ต้องขยายให้เต็มตำบล และขยายไปตำบลอื่นด้วย เรียกว่าเป็นการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

กลไก 3 ระดับ และความร่วมมือของท้องถิ่น สำคัญของการขับเคลื่อนงานให้บรรลุผลสำเร็จ

สสส. มีหน้าที่ทำงานในพื้นที่บางส่วน เพื่อให้บางส่วนนั้นไปขับเคลื่อนพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ยังเหลืออยู่ ซึ่งบางครั้งจะสร้างเผื่อไว้สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ด้วย จึงต้องมีกลไกการทำงาน 3 ระดับ สำหรับเป็นตัวต่อในเรื่องความยั่งยืน **ขั้นแรก** คือ สำนัก 3 **ขั้นที่สอง** คือ คณะบุคคล คณะทำงาน หรือมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นศูนย์สนับสนุนวิชาการให้กับพื้นที่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ **ขั้นที่สาม** จากแต่ละกลุ่มจังหวัดก็จะมีตำบลที่เข้มแข็งเรียกว่า “แม่ข่าย” หรือ “ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาวะชุมชน”

ที่ทำหน้าที่เหมือนศูนย์ฝึก (Training Center) ให้กับเครือข่าย ซึ่งขณะนี้มียุ่ประมาณ 200 ตำบล นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายเฉพาะเป็นตัวเสริม ได้แก่ เครือข่ายผู้บริหารท้องถิ่น เครือข่ายนักวิชาการ ที่เชี่ยวชาญเรื่องทำข้อมูลซึ่งมียุ่เป็นหมื่นคน เครือข่ายนักสื่อสารที่ผ่านการฝึกอบรม สามารถทำสื่อ Infographic และอื่นๆ ซึ่งมาช่วยเสริมให้กลไกเดินไปได้

สิ่งสำคัญ คือ การเน้นให้คนในท้องถิ่นเป็นกลไกเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน (3) แกนนำชุมชน หรือบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น แพทย์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

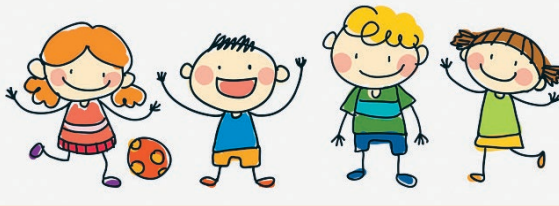
พัฒนาชุมชนที่มีความเข้มแข็งพอที่จะทำงานกับพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งกลไกตรงนี้มารวมมือกัน จะเป็นส่วนสำคัญที่หนุนให้การทำงานประสบความสำเร็จ เพราะเราได้เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาสาเข้ามา ความร่วมมือจึงมาจากการอาสาอยู่แล้ว อีกทั้งได้ออกแบบให้งานที่สามารถนำไปแสดงเป็นผลงานของเขาได้ด้วย แม้ชายทั้งหลายจึงมีโอกาสได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เพราะว่าเราได้เข้าไปหนุนเสริมทางวิชาการให้ และสิ่งที่ทำในเชิงของกระบวนการหรือการพัฒนาคน ยังไม่มีหน่วยงานใดทำซ้ำกับเรา ซึ่งเราได้สร้างวิธีการและกระบวนการทำงานแบบใหม่ที่ใช้ความสามารถเดิมที่เขามีอยู่บวกกับความสามารถที่เราไปเติมเต็ม โดยให้เขาบอกความสามารถของตัวเองมาก่อน เราถึงจะไปเติมส่วนที่ขาดให้เขา

นอกจากนี้ การลงไปดูพื้นที่จริงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเราจะเลือกไปเฉพาะกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ อาทิ พื้นที่ที่อาสาเป็นแม่ข่าย ซึ่งต้องดูแลละเอียดมากกว่าเข้มแข็งจริงไหม พื้นที่ที่ต้องรับรองหลักสูตรฝึกอบรม และเวทีจัดการความรู้ โดยส่วนใหญ่จะทำงานกับศูนย์กลไกกลาง คือ ศูนย์สนับสนุนวิชาการภูมิภาค เพื่อที่จะสร้างตัวแพลตฟอร์มของงานวิชาการ การเคลื่อนไหว และการรณรงค์ ซึ่งต้องใช้เป็นกลไกหลักในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม การทำงานของ สสส. จะแตกต่างจากกระทรวงสาธารณสุข ที่เน้นเรื่องบริการ เรื่องโรคเป็นหลัก ซึ่งในชีวิตจริงของคนในชุมชน เรื่องสังคมกับเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่มาก่อน เรื่องการอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้ง ราคาข้าว เรื่องปากท้อง ปัญหาหนี้ในระบบจะแก้ไขอย่างไร เหล่านี้เป็นประเด็นของพื้นที่ เราจึงตั้งต้นจากสิ่งที่เขาเห็นว่าเป็นปัญหาของพื้นที่จริงๆ แล้วมีคำถามให้เขาคิดต่อว่า สิ่งที่เป็นปัญหานั้นได้สร้างปัญหาเชื่อมต่อมาที่เรื่องสุขภาพอย่างไร แล้วจึงเชื่อมเข้าไปเรียกว่าเป็นการพัฒนาที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง Area Based Development (ABD)

ข้อมูลที่ถูกต้องและต่อเนื่อง เพื่อการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ **ฐานข้อมูล** สำนัก 3 ได้พัฒนาข้อมูล 2 ตัว คือ การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน หรือ RECAP และระบบฐานข้อมูลตำบล หรือ TCNAP โดยข้อมูล RECAP คือข้อมูลเชิงคุณภาพ ขณะที่ TCNAP เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งตำบลที่เข้ามาเป็นเครือข่ายจะต้องทำข้อมูลทั้ง 2 ชุด และจากระบบฐานข้อมูลตำบลขณะนี้เรามีอยู่ทั้งหมดประมาณ 10 ล้านครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงสำรวจที่เราไปฝึกอบรมให้เขาทำได้ ข้อมูลทำเป็นพื้นที่ตำบลแต่ทำทีละหมู่บ้าน ทำทุกหลังคาเรือน ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและพูดคุยสนทนากับคนในพื้นที่เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลแล้วพอนำไปเทียบข้อมูล จปฐ. ของกระทรวงมหาดไทย ข้อมูลบางตัวตรงกัน บางตัวต่างกัน ตำบลสามารถใช้ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาเสริมกัน โดยข้อมูลช่วยให้เกิดความเข้าใจพื้นที่ ตามศาสตร์พระราช ‘เข้าใจ เข้าถึงก่อน จึงค่อยพัฒนา’

การสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทำให้พบเห็นอะไรมากมายที่ส่วนกลางไม่เห็น เช่น คนใช้จิตเวชที่ถูกกลั่นแกล้งหลายปี เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ คนแก่ที่ไม่มีลูกหลานดูแล เด็กปฐมวัยอายุไม่เกิน 5 ปี ถูกฝากไว้กับญาติหรือคนข้างบ้านที่มีมากถึง

ดูแลผู้สูงอายุ

ร้อยละ 25 เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีไม่เพียงพอ คนไม่รู้ว่ามีสิทธิในเรื่องสุขภาพจึงไม่ได้ไปขึ้นทะเบียน เป็นต้น สิ่งที่เราเน้นมากคือ **คนในชุมชนต้องเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง ห้ามจ้างคนภายนอกมาเก็บข้อมูล**

เราให้ทุนเพื่อการสำรวจข้อมูลตำบลละ 100,000 บาท โดยให้ครั้งเดียวสำหรับทำงาน 3 ปี และจะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยทุกปี ซึ่งหลังจาก 3 ปีไปแล้วบางตำบลก็ยังทำข้อมูลต่อเนื่อง เราไม่ได้ให้ทุนต่อ แต่จะเปิดระบบข้อมูลที่สร้างขึ้นมาให้สามารถบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลออนไลน์ โดยมีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ถ้ายังลงทะเบียนก็อยู่ในระบบได้ และเป็นเจ้าของข้อมูลตำบลของตัวเอง สามารถดึงข้อมูลไปใช้งาน โดยเขาสามารถทบทวนและแก้ไขข้อมูลได้ ส่วนการรายงานข้อมูลเขาต้องบันทึกข้อมูลเข้าในระบบ แล้วเราจะเอาข้อมูลมาประมวลวิเคราะห์ภาพรวมของเครือข่าย ดูว่าอัตราการว่างงานเป็นอย่างไร คนแก่ทำอะไร อยู่กับใคร เด็กเป็นอย่างไร และอื่นๆ แล้วรายงานต่อที่ประชุมเครือข่ายทุกปี

ข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วจะนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานต่อ **ประการแรก** ใช้กระตุ้นเครือข่ายทั้ง 2,000 กว่าแห่งให้กลับไปตรวจสอบข้อมูลของตัวเองปีละ 1 ครั้ง **ประการที่สอง** ใช้ในการจัดการความรู้ โดยนำรูปแบบของพื้นที่ที่มีปัญหาแตกต่างกันไปให้ชุมชนได้เรียนรู้ว่า ควรจะทำอะไรเมื่อมีปัญหาแบบนี้ ซึ่งเราในฐานะผู้สนับสนุนไม่ต้องทำทุกอย่าง บางเรื่องแค่ชี้เป้า เช่น เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเห็นว่าชุมชนกำลังมีปัญหาด้านการดูแลผู้สูงอายุ เราก็จะชี้เป้าว่าถ้าต้องการเรียนรู้เรื่อง

ผู้สูงอายุ มีตำบลไหนเด่นเรื่องนี้ แล้วชุมชนก็จะไปแลกเปลี่ยนความรู้ กระตุ้นและพัฒนาตนเอง เพราะเราให้ทุนไปแล้ว เขาต้องนำไปเรียนรู้ในพื้นที่ที่ทำงานที่เขาทำไม่สำเร็จ เป็นการกระตุ้นปีละ 1 รอบ ซึ่งชุมชนท้องถิ่นเขาเก่งมาก ไม่มีอะไรที่เขาทำไม่ได้ เขาสามารถประสานกันเองเพื่อนำความรู้มาใช้ได้ สำหรับชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เข้มแข็ง แม้จะทำได้น้อย หากถูกกระตุ้นบ่อยๆ เขาจะทำได้

ประการที่สาม เราไปทำความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

เช่น กรมการพัฒนาชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้ระบบข้อมูลเหล่านี้ถูกรวมเข้าไปในระบบปกติ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราคาดหวังมาก ข้อมูล TCNAP ที่ท้องถิ่นนำมาช่วยทำให้ข้อมูล จปฐ. มีคุณภาพดีขึ้น ที่ช่วยได้มากคือระดับพื้นที่ เราสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพราะท้ายที่สุดเมื่อชุมชนเข้มแข็ง สสส. ก็ต้องถอยออกมา

สำหรับการทำข้อมูลของพื้นที่ เราจะตั้งเงื่อนไขว่า ต้องนำข้อมูลอีก 3 ฐานมาประกอบด้วย ได้แก่ (1) ข้อมูล กชช.2ค (2) ข้อมูล จปฐ. และ (3) ข้อมูลการประเมินของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Audit : LPA) คือ กรมฯ จะมีตัวประเมินท้องถิ่นแล้วให้คะแนน ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น รวมทั้งเรื่องอื่นๆ เมื่อใช้ข้อมูลหลายตัวมาพิจารณาด้วยกันก็จะหาข้อสรุปได้ ซึ่งเครือข่ายของเราส่วนใหญ่ได้คะแนนสูง เพราะว่ามีองค์ประกอบของการไปประเมิน เช่น มีข้อมูล การสื่อสาร และการจัดการขยะ เป็นต้น

การแก้ปัญหาน้ำดื่ม : ตัวอย่างของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

จากการทำงานในพื้นที่เราพบว่าปัญหาของชุมชนส่วนใหญ่ในขณะนี้ คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นชนบท แต่สื่อและข้อมูลต่างๆ ที่เขาได้รับทางโทรทัศน์หรืออะไรก็แล้วแต่ ทำให้ความคิดของเขาเป็นเมืองและเกิดความคับข้องใจ เมื่อใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปประเมิน เรื่องที่น่ากังวลมากที่สุดของคนชนบท คือ น้ำดื่ม เขาจะไม่ดื่ม น้ำดื่ม บอกว่าไม่อร่อย ไม่ดื่มน้ำฝนหรือน้ำจากธรรมชาติ เพราะอิทธิพลของการสื่อสารว่าน้ำฝนมีการปนเปื้อน จนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ขณะที่น้ำประปาหมู่บ้านส่วนใหญ่คุณภาพยังไม่ดีพอ คนชนบทจึงนิยมซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด ซึ่งค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำสูงมาก และทำให้มีขยะขวดพลาสติกเยอะ

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาน้ำดื่มเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยากนัก โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีระบบการผลิตน้ำเพื่อขายกันเองในชุมชน คือ ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะถูกกระตุ้นให้ตั้งโรงผลิตน้ำดื่มขายเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการประเมินตำบลเข้มแข็งได้ใช้เรื่องนี้เป็นตัวชี้วัดการประเมินด้วย แต่ปัญหายูที่องค์ความรู้ (Know How) จะใช้วิธีการใด เครื่องร่อนแบบไหน คุณภาพดีเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ซึ่งถ้าเราทำให้ชุมชนเชื่อมกับสถาบันวิชาการหรือเป็นคู่ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ซึ่งเป็นกลไกขั้นที่สอง ก็จะช่วยแก้ไขเรื่องนี้ได้ และไม่เฉพาะปัญหาน้ำดื่มเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาลื่นๆ ในพื้นที่ด้วย

สำหรับการจับคู่ความร่วมมือนั้น 1 มหาวิทยาลัยต้องเป็นคู่ความร่วมมือกับ 42 ตำบล มหาวิทยาลัยกับ สสส. จะตกลงร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่มหาวิทยาลัยจะเลือกเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่บริการทางวิชาการของตนเอง แล้วเราจะให้ทุนกับสถาบันวิชาการ คู่ความร่วมมือเพื่อทำวิจัยในเรื่องยากๆ ที่ชุมชนแก้ปัญหาไม่ได้ 2 โจทย์ โจทย์ละประมาณ 80,000 บาท ทำวิจัยภายใน 2 ปี ซึ่งชุมชน กับมหาวิทยาลัยต้องตกลงเลือกโจทย์วิจัยและทำงานร่วมกัน โดยโจทย์วิจัยจะเน้นเรื่องการพัฒนาเชิงระบบค่อนข้างมาก

มหาวิทยาลัยคู่ความร่วมมือจะเน้นไปที่มหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ เพราะมีภารกิจโดยตรงต่อชุมชนท้องถิ่น ขณะนี้เรา ทำอยู่กับมหาวิทยาลัยราชภัฏ 12 แห่งที่อาสาเข้ามาทำงานตรงนี้ ซึ่งเราต้องการสร้างนวัตกรรมหรือแบบอย่างการทำงานใหม่ๆ คู่ความร่วมมือจึงต้องสรุปมาให้ทราบว่า ถ้าจะทำงานให้ได้ผล ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จะนำผลงานวิจัยที่เป็นความรู้ใหม่ๆ ของ อาจารย์มาปรับระบบภายในชุมชนอย่างไร และหน่วยงานอื่นๆ ต้องทำอะไร

นอกจากนี้ เวลาทำงานกับเครือข่ายจะมีแม่ข่ายซึ่งเป็น กลไกขั้นที่สามช่วยดำเนินงานด้วย คือ ตำบลหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีความเข้มแข็งและอาสาเป็นแม่ข่าย ที่พร้อมจะถ่ายทอดสิ่งที่เขาทำให้กับเครือข่ายได้ และติดตาม หรือกระตุ้นให้เพื่อนทำได้ด้วย โดยแม่ข่าย 1 ตำบลจะต้องดูแล สมาชิกในเครือข่ายอีก 20 ตำบล รวม 21 ตำบล เป็น 1 พวง ซึ่งเราให้ทุนแม่ข่ายเพียง 330,000 บาทต่อตำบล สำหรับทำงาน ระยะเวลา 2 ปีถึง 2 ปีครึ่ง เพื่อทำข้อมูลและนวัตกรรมต่างๆ เช่น นอกจากองค์ความรู้จากสถาบันวิชาการแล้ว ยังมีองค์ความรู้จาก ศูนย์จัดการเครือข่าย ที่มีประสบการณ์ชัดเจน สามารถเข้าไป ดูรูปแบบวิธีการเพื่อเทียบเคียง แล้วนำกลับไปปรับใช้ในพื้นที่ โดยเรามี ศจค.ทำงาน (องค์การบริหารส่วนตำบลทำงาน) ที่ สามารถสร้างโรงน้ำดื่มให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคม แก้ปัญหาหลายด้าน ทั้งภัยพิบัติ เศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม

ระบบนิเวศชุมชน : ปัญหาใหญ่ของการบรรลุเป้าหมาย SDGs

เรื่องระบบนิเวศชุมชนหรือการจัดการทรัพยากรเป็นปัญหาใหญ่ที่น่าเป็นห่วงมากอีกปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะการจัดการดิน เนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงตามระบบภูมิวนิเวศเป็นเรื่องเดียวที่ชุมชนไม่สามารถจัดการเบ็ดเสร็จภายใน ตำบลหรือพื้นที่ของตนเองได้ และยังไม่มีความหมายรองรับที่เอื้ออำนวยให้สามารถทำงานจัดการระบบนิเวศร่วมกันได้

ปัญหาคือรอยต่อระหว่างพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด สมมุติว่าต้นน้ำ มีปัญหา ท้องถิ่นที่อยู่กลางน้ำ ทุก อบต. หรือทุกเทศบาล ตามระเบียบการใช้งบประมาณ จะเอาเงินงบประมาณมาลงขันเพื่อแก้ปัญหาต้นน้ำข้างบนร่วมกันไม่ได้ การที่ระบบนิเวศ ชุมชนหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไม่ดี จะส่งผลต่อภาคเกษตรสูงมาก เพราะต้องใช้ เทคโนโลยีช่วย ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ขณะที่เกษตรกรได้รับการพัฒนาน้อย การใช้เทคโนโลยี ยิ่งทำให้เป็นหนี้มากมาย การพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน จึงยังมีอุปสรรคเรื่องระเบียบของ ภาครัฐค่อนข้างมาก ขณะที่ สสส. ให้ทุนสนับสนุนไป ไม่ได้กำหนดตายตัว ท้องถิ่นสามารถ นำทุนไปใช้ทำงานระหว่างพื้นที่ได้ ซึ่งจะช่วยให้เติมเต็มหรืออุดช่องโหว่ตรงนี้

ส่วนเรื่องอื่นๆ คิดว่าจัดการได้พอสมควร เช่น พลังงานทดแทน เศรษฐกิจชุมชน เติบโตไปได้มาก เรื่องของความเท่าเทียม ความยากจน เช่นเดียวกันสามารถแก้ไขได้ เพราะประเทศไทยมีพื้นที่ต้นแบบในการแก้ปัญหาความยากจนโดยชุมชนเองอยู่ไม่น้อย แต่คงต้องปรับวิธีคิด โดยไม่วัดความยากจนจากรายได้ การที่เราไปชี้ว่าเป็นคนยากจน ชาวบ้านเองอาจไม่รู้สึกว่าเขาจน ตัวอย่างที่เห็นชัดมาก เช่น บนดอยแม่สามแลบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตื่นเช้ามาชาวบ้านจะดำข้าวไว้กินวันต่อวัน กินข้าวกับผักต้มที่ปลอดสารเคมี กินเนื้อสัตว์บ้าง อายุยืน 80 - 90 ปี แล้วเขาไม่เครียด มีความสุข อัตราการฆ่าตัวตายน้อย เด็กๆ เรียนหนังสือและเล่นสนุกกันทั้งวัน ซึ่งในเรื่องของการสร้างเสริมสุขภาพในเบื้องต้นที่มุ่งความสุขของผู้คน และการมีสุขภาพดี ตรงนี้ถือว่าบรรลุผล

ศาสตร์พระราช ห่วงใจสำคัญสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับการขับเคลื่อนงานการเสริมสร้างสุขภาพชุมชน สสส. ได้ใช้ “ศาสตร์พระราช” เป็นหัวใจของการขับเคลื่อนมาตลอด 6 ปี และประกาศจะใช้ต่อไปในการขับเคลื่อนพื้นที่เดิม 2,000 กว่าตำบล ในปี 2561 - 2563 เพื่อนำการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ชุมชน

การพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุเป้าหมายต้องใช้ศาสตร์พระราชเท่านั้น ได้แก่ **หนึ่ง ต้องใช้ศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”** คือ ต้องเข้าใจ เข้าถึงก่อน เราต้องเข้าไปหาเขา ไม่ใช่ให้เขามาหาเรา พอไปพัฒนาความยั่งยืนจะตามมาเอง **สอง การระเบิดจากข้างใน** เมื่อมีการเข้าใจ เข้าถึง โดยต้องมีข้อมูลที่มากพอ รวมถึงใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีความรู้ที่มาจากหลากหลายแบบ ทั้งความรู้วิชาการ ความรู้จากภูมิปัญญา ความรู้จากการปฏิบัติ ความรู้จากการจินตนาการ ซึ่งจะทำให้การระเบิดจากข้างในมีความสมบูรณ์ ตามแบบที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงชี้แนะแนวทางไว้

สาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในระบบเศรษฐกิจที่ถูกทุนนิยมครอบงำ ผู้ที่ได้ประโยชน์มีจำนวนน้อย จึงต้องใช้ปรัชญาฯ นี้ชี้แนวทางให้คนที่ไม่ได้ประโยชน์จากทุนนิยมยังสามารถอยู่ได้ ต้องพอเพียง อะไรไม่จำเป็น ไม่ซื้อไม่พึ่งทุนนิยมหรือตลาดภายนอก ไม่อาศัยความรู้จากทุนนิยมอย่างเดียว ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องรักษาไว้ ความรู้ต้องสร้างขึ้นและใช้เอง เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระองค์ทรงสอนว่า “อย่าลอกใคร เวลาทำอะไรให้ดูภูมิสังคม”

ความยั่งยืนที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ และเป็นความยั่งยืนที่เกิดจากการจัดการด้วยตนเอง ไม่ต้องให้ใครมาจัดการให้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อไปสู่ความยั่งยืนของประเทศไทย คิดว่าจะเป็นไปได้ ไม่ว่ารัฐบาลชุดไหนจะเข้ามาบริหารประเทศ เพราะพวกเขายังคงมีในหลวงรัชกาลที่ 9 อยู่ในห้วงคำนึง อยู่ในจิตวิญญาณ อยู่ในพลังปัญญา และพลังศรัทธา เราจะใช้ศาสตร์พระราชที่ถือเป็นความรู้อันยิ่งใหญ่และเป็นหัวใจของความสำเร็จเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก อีกทั้งจะใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบกันหลายตัวเพื่อยืนยันผลสำเร็จ อาทิ ตัวชี้วัด SDGs ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง และ LPA ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

นอกจากนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระราชโบายสืบสานพระราชปณิธานรัชกาลที่ 9 ต่อไป ซึ่ง สส. จะใช้มหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนพระราชโบาย โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ ดังนั้น โจทย์วิจัยต่างๆ ของราชภัฏจะกำหนดไปว่าอย่างไรให้ชุมชนอยู่อย่างพอเพียง มีขีดความสามารถที่จะสร้างองค์ความรู้เฉพาะของตัวเอง สามารถนำเอาภูมิปัญญามาแปลงเป็นเศรษฐกิจได้ โดยจะมีกระบวนการประเมินผลที่เน้นการประเมินตนเอง (Self-Assessment) เป็นหลัก

บทสรุป : สร้างคน สร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจ เป็นพลังของการพัฒนาที่ยั่งยืน

สิ่งที่อยากจะฝากไว้มีอยู่ 3 ข้อ **ประการแรก** ต้องสร้างให้คนในชุมชนเชื่อมั่นว่าดูแลตนเองได้ และมีทักษะส่วนบุคคล **ประการที่สอง** ต้องสร้างให้คนในชุมชนมีทักษะการรวมกลุ่มในการจัดการ เพราะทักษะส่วนบุคคลยังไม่พอ หลายเรื่องต้องรวมกลุ่มกันจัดการ เป็นกลุ่มทางสังคม (Social Group) ซึ่งประเทศไทยมีอยู่มากมาย และเป็นประโยชน์ต่อประเทศเพราะจะช่วยลดทอนสิ่งที่รัฐทำไม่ได้ แต่ประชาชนทำได้และทำได้มาก **ประการที่สาม** ต้องปรับโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน คือ ต้องกระจายอำนาจ ซึ่งทุกประเทศยอมรับในเรื่องนี้ให้ท้องถิ่นคิดเองว่าจะทำอะไร ถ้าเป็นกลุ่มจังหวัดให้คิดและวางแผนร่วมกันว่าในแต่ละจุดมีอะไรที่ต้องแก้ไข แล้วเสนอเรื่องมาของงบประมาณ ซึ่งอาจไม่ต้องจัดสรรงบประมาณให้เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ต้องสร้างขีดความสามารถของคน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญ และต้องทำให้เขาเชื่อมั่นว่าเขาทำได้ในสิ่งที่เรียกว่า **เพื่อการดำรงชีวิต เพื่อชุมชน เพื่อบ้านเมือง** เพราะทุนอื่นดี แต่ทุนมนุษย์ไม่มีคุณภาพ ทรัพยากรก็ถูกทำลายหมด อีกทั้ง **ต้องมีความไว้วางใจกันเป็นพื้นฐาน** เวลาทำงานกับเครือข่ายเราจะพูดคุยกับเขา ช่วยกันคิด เรื่องไหนที่ทำไม่ได้ หรือไม่ถูกต้องจะเสนอให้เขาทำแบบใหม่ โดยให้เขาช่วยคิดบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ต้องปลดล็อกพันธนาการ ต้องไม่ทำให้เสรีภาพ ภาวธรรภาพของประชาชนหายไป รวมทั้งการทำหรือออกกระเปาะอะไรก็ต้องคิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตลอดเส้นทางทั้งเรื่องเวลา งบประมาณ หรืออื่นๆ จึงจะเดินหน้าไปได้

การบรรลุตัวชี้วัดความยั่งยืนที่มีอยู่มากมาย เชื่อว่ายังอยู่ในขีดความสามารถที่ชุมชนท้องถิ่นทำได้ ถ้าเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น เราจะมีพลังในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน แต่ต้องใช้ทฤษฎีตัวคุณ ต้องเลือกพื้นที่ที่เข้มแข็ง แล้วให้เขาช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพื้นที่ที่อ่อนแอ อย่าไปทำ 1 บวก 1 เท่ากับ 2 ต้อง 1 คูณอะไรแล้วได้ผลหลายๆ ภายในอีก 5 ปี 6 ปี น่าจะเห็นผล

แนวทางการขับเคลื่อน การพัฒนาที่ยั่งยืน

วรรณภา คล้ายสวน และ วัชรพล พุ่มแก้ว
สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเป็นมา

การพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในกระแสสังคมโลก นับตั้งแต่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามในแผนแม่บทของโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เมื่อปี 2535 และต่อมาในปี 2543 ได้มีการตกลงร่วมกันดำเนินงานเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ MDGs (Millennium Development Goals) ที่ให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการลดความยากจนเป็นสำคัญ หลังจากช่วงเวลาของการพัฒนาแห่งสหัสวรรษสิ้นสุดลง องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีกระบวนการหารือกับประเทศสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และได้ริเริ่มกำหนดวาระการพัฒนายหลังปี 2558 (post-2015 development agenda) ซึ่งมีความท้าทายและครอบคลุมมิติที่กว้างกว่า MDGs ที่มุ่งเน้นทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไปสู่กระบวนการและเป้าหมายที่มีการบูรณาการมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยความตระหนักว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละประเทศ และการดำรงรักษาสภาพแวดล้อมของโลก

ดังนั้น ปลายปี 2558 สหประชาชาติได้ประกาศเป้าหมายการพัฒนาของโลก ที่เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) ที่มีระยะเวลาดำเนินการ 15 ปี ตั้งแต่ปี 2559 - 2573 ภายใต้แนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Leave No One Behind) ซึ่งประเทศไทยถือเป็นพันธกิจที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันขับเคลื่อนไปพร้อมกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศทั้ง 13 ด้าน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) นั้น ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย 169 เป้าประสงค์ และ 241 ตัวชี้วัด ที่มุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรม และความ เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือการพัฒนาทั้งภายใน และภายนอกประเทศที่มีความเชื่อมโยงกัน ดังภาพต่อไปนี้

กลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน กรรมการ และมีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการฯ ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีหน้าที่หลัก คือ การเสนอแนะนโยบาย และยุทธศาสตร์ การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ให้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและบูรณาการ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมี คณะอนุกรรมการฯ ภายใต้คณะกรรมการ กพย. จำนวน 3 คณะ ได้แก่

(1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีหน้าที่ในการวางแผนงานการดำเนินงาน ประสาน ติดตามและบูรณาการ การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแต่ละด้าน กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เสนอแนะให้มีการกำหนดหรือปรับปรุงมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน วางระบบและกลไกการติดตามประเมินผล

(2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหน้าที่ศึกษา สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” กับ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเผยแพร่ องค์ความรู้ ให้เกิดการสื่อสารทำความเข้าใจอย่างกว้างขวางแก่สาธารณชนและกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ ให้คำแนะนำแนวทางการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและการสื่อสารสาธารณะ เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่าย

(3) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน มีหน้าที่ติดตามข้อมูลและสถานการณ์การพัฒนา ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของคณะกรรมการ ด้านสถิติทางการจัดทำฐานข้อมูลกลางของประเทศ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาระบบข้อมูลและสถิติให้ทันสมัย เพื่อรองรับการจัดทำเป้าหมาย และตัวชี้วัด SDGs ของสหประชาชาติทั้งในระดับ ประเทศและท้องถิ่น ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาขีดความสามารถของระบบการจัดเก็บสถิติ แบบจำแนกข้อมูลทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่น

ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย SDGs ที่สำคัญ ดังนี้

➤ กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลัก/ร่วมในแต่ละเป้าหมาย รวมทั้งหน่วยงานสนับสนุนที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุเป้าหมาย

➤ จัดทำแผนที่นำทาง (Roadmap) การขับเคลื่อน SDGs โดยหน่วยงานรับผิดชอบหลัก/ร่วมกับหน่วยงานสนับสนุน รายละเอียดประกอบด้วย (1) การอธิบายสถานการณ์ปัจจุบันของเป้าหมาย เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด (2) ความเร่งด่วนของปัญหาที่ต้องการการแก้ไข (3) แนวทางการดำเนินงานในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว (4) สถานะของแผนแม่บท/แผนยุทธศาสตร์/แผนงาน/โครงการ/มาตรการ/Flagship ที่รองรับการขับเคลื่อนเป้าหมายฯ (5) ความท้าทายของเป้าหมาย/เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด/และความยั่งยืนที่เชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 วาระปฏิรูป แผนที่นำทางของรัฐบาลระยะที่ 2 - 3

เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญเป้าประสงค์ SDGs

มิติที่ 1: ความสำคัญ

ความเร่งด่วน	- ขนาดประชากร - ระดับความรุนแรง - ความเป็นไปได้
--------------	---

ผลกระทบ	- กระทบต่อเป้าหมายอื่น - ไม่พิจารณาระดับเป้าประสงค์
---------	--

มิติที่ 2: ความพร้อม

ความรู้	- มีงานวิจัยรองรับหรือไม่ - มีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องนี้หรือไม่
---------	--

ข้อมูล	- ตัวชี้วัด UN กำหนดมีข้อมูลสถิติเก็บบันทึกไว้โดย สสช. หรือไม่ - ตัวชี้วัดที่เพิ่มขึ้นเพื่อพิจารณาเกณฑ์ย่อยอื่นๆ เช่น ความเร่งด่วน
--------	---

กฎหมาย	- มีข้อกฎหมายที่เอื้อหรือขัดกับการบรรลุ Target นี้หรือไม่ - โครงสร้างบริหารงานภาครัฐ และอำนาจเอื้อหรือขัดต่อการบรรลุ Target นี้หรือไม่
--------	---

ทรัพยากร	- ความพร้อมในเชิงทรัพยากร ธรรมชาติ และโครงสร้างพื้นฐาน - หน่วยงานภาครัฐมีโครงการ นโยบาย หรือแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านี้แล้วหรือไม่ อย่างไร
----------	---

สังคม	- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เกือบทุกหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายหรือไม่ (เอกชน นักการเมือง ฯลฯ) - สังคมมีความตระหนักรู้ และพร้อมที่จะร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ หรือไม่อย่างไร
-------	--

➤ จัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ SDGs 30 ตัวที่ต้องเร่งดำเนินงานขับเคลื่อนก่อน โดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 มิติ คือ 1) มิติความสำคัญ ประกอบด้วย การพิจารณาในเรื่องความเร่งด่วนของปัญหา ระดับความรุนแรง ความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน และผลกระทบต่อเป้าหมายอื่น และ 2) มิติความพร้อม ประกอบด้วย การพิจารณาด้านความรู้ มีงานวิจัยรองรับหรือไม่ ด้านข้อมูล มีข้อมูลและสถิติเก็บบันทึกไว้หรือไม่ ด้านกฎหมาย เอื้อหรือขัดกับการบรรลุเป้าประสงค์หรือไม่ ด้านทรัพยากร พิจารณาความพร้อมในเชิงของทรัพยากรธรรมชาติ และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ มีโครงการ นโยบาย หรือแผนเพื่อบรรลุเป้าหมาย

เหล่านี้แล้วหรือไม่ และด้านสังคม พิจารณาถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) เกือบทุกหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายหรือไม่ สังคมมีความตระหนักรู้ และพร้อมที่จะร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ หรือไม่อย่างไร โดยผลการจัดลำดับความสำคัญ 30 เป้าประสงค์¹ มีดังนี้

^[1] ข้อมูลเป้าประสงค์ในแต่ละเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th/> และสำนักงานสถิติแห่งชาติ <http://sdgs.nic.go.th>

เป้าหมายที่		เป้าประสงค์ที่สำคัญสูงสุด 30 ลำดับแรก
1	ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่	1.3 เสริมความสามารถในการปรับตัวรับภัยพิบัติ
2	ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร สนับสนุนเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน	2.1 เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยเพียงพอ 2.4 เกษตรกรรมยั่งยืน 2.5 ความหลากหลายทางพันธุกรรมพืชและสัตว์
3	คนมีชีวิตที่มีคุณภาพและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย	3.3 ยุติการแพร่กระจายของ HIV และโรคติดต่อ 3.4 ลดการตายจากโรคไม่ติดต่อ 3.5 ป้องกันและรักษาการใช้สารเสพติด 3.6 ลดอุบัติเหตุทางถนน
4	การศึกษามีคุณภาพและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย	4.1 สำเร็จการศึกษาประถม มัธยม ที่มีคุณภาพเท่าเทียมและไม่มีค่าใช้จ่าย 4.2 เข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
5	บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สตรีและเด็กหญิง	5.2 ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก
6	ให้น้ำใช้ และบริหารจัดการน้ำและสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน	6.1 เข้าถึงน้ำดื่มปลอดภัย ราคาหาซื้อได้
7	สร้างหลักประกันให้สามารถเข้าถึงพลังงานอย่างยั่งยืนในราคาที่เหมาะสม	7.3 ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน
8	การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง และการจ้างงานเต็มอัตรา	8.1 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน 8.4 ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร
9	สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม	9.4 อุตสาหกรรมสีเขียว
10	ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในและระหว่างประเทศ	10.1 เพิ่มการเติบโตทางรายได้ของกลุ่มคนยากไร้ ร้อยละ 40 ล่างสุด
11	สร้างความปลอดภัยและภูมิคุ้มกันให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์	11.5 ลดผลกระทบจากภัยพิบัติ
12	ส่งเสริมรูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน	12.4 จัดการสารเคมีและของเสีย
13	เร่งรัดดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ	13.1 เสริมความสามารถในการปรับตัวรับภัยพิบัติ 13.2 บูรณาการมาตรการ Climate Change ในนโยบาย
14	อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทรอย่างยั่งยืน	14.4 พื้นฟูทรัพยากรทางทะเล 14.6 ยุติการอุดหนุนการประมงเกินขีดจำกัด IUU
15	ปกป้อง ปันฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน	15.1 อนุรักษ์ ปันฟูระบบนิเวศบก น้ำจืด พื้นที่ชุ่มน้ำ 15.2 การจัดการป่าอย่างยั่งยืน
16	ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สร้างสถาบันที่มีความรับผิดชอบ	16.2 ยุติการค้ามนุษย์ และความรุนแรงต่อเด็ก 16.5 ลดการทุจริตคอร์รัปชัน
17	เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกดำเนินงานและหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก	17.1 การระดมทรัพยากรของรัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน 17.11 เพิ่มส่วนแบ่งในการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนา 17.14 ยกระดับความสอดคล้องเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

➤ จัดทำรายงานการทบทวนผลการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 โดยสมัครใจ (Voluntary National Review: VNR) เพื่อรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs สำคัญ ประกอบด้วย การประเมินความก้าวหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงปี 2559 รวมทั้งแนวทางปฏิบัติที่ดีของประเทศไทย โดยเฉพาะการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสาขาต่างๆ ตลอดจนความท้าทายของประเทศไทยในบางเป้าหมาย ซึ่งรายงานดังกล่าวได้ถูกนำไปเสนอต่อที่ประชุมเวทีการหารือทางการเมืองระดับสูงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเดือนกรกฎาคม 2560 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการทบทวนผลดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก

➤ ส่งเสริมบทบาทและสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคเยาวชนในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้รับข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนมุมมอง และข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนที่นำทาง (Roadmap) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

➤ สร้างความรู้ความเข้าใจในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ ครอบคลุม 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการขับเคลื่อนเป้าหมาย เป้าประสงค์และตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับเจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่หรือรับผิดชอบงานด้านแผนพัฒนาจังหวัดหรือแผนพัฒนาท้องถิ่น

➤ กลั่นกรองและสอบทานข้อมูลตัวชี้วัด SDGs ของประเทศไทย โดยดำเนินการประชุมหารือกลั่นกรองและสอบทานข้อมูลตัวชี้วัด SDGs กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 17 เป้าหมาย รวม 241 ตัวชี้วัด เพื่อประเมินสถานะของข้อมูลตัวชี้วัด SDGs ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงพิจารณาแนวทางการพัฒนาข้อมูลตัวชี้วัดให้มีความครบถ้วน สามารถวัดการดำเนินการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทสากลได้ ซึ่งผลการกลั่นกรองพบว่า มีตัวชี้วัดที่ (1) สอดคล้องกับรายละเอียดข้อมูลที่ UN กำหนด 162 ตัวชี้วัด (2) ไม่เกี่ยวข้องกับบริบทประเทศไทย 6 ตัวชี้วัด (3) UN ยังไม่กำหนดรายละเอียดข้อมูล 55 ตัวชี้วัด และ (4) ใช้ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องแทน 18 ตัวชี้วัด

แนวทางการขับเคลื่อนในช่วงต่อไป

เพื่อให้การพัฒนาประเทศบรรลุสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย ประเทศไทยได้มีการวางแผนทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแบ่งเป็นการขับเคลื่อนในภาพรวมและรายเป้าหมาย ดังนี้

การขับเคลื่อนในภาพรวม มีรายละเอียดดังนี้

(1) ดำเนินการจัดกลุ่มจังหวัด 3 กลุ่ม ตามศักยภาพในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ยังขาดความพร้อมและยังขาดศักยภาพ กลุ่มที่ 2 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีศักยภาพของตนเอง และมีความพร้อมที่จะต่อยอดศักยภาพนั้น และกลุ่มที่ 3 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความเข้มแข็งแล้วและพร้อมจะขยายศักยภาพไปภายนอก เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่

(2) กำหนดค่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ โดยสอดคล้องกับแนวทางตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนแม่บทต่างๆ

(3) การดำเนินการติดตามผลการขับเคลื่อน SDGs จากหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการและ/หรือจัดเก็บข้อมูลของแต่ละเป้าหมายทุก 6 เดือน

การขับเคลื่อนรายเป้าหมาย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (พ.ศ. 2560) ระยะกลาง (พ.ศ. 2561 - 2564) และระยะยาว (พ.ศ. 2565 - 2573) โดยมีรายละเอียดตัวอย่างแผนงาน/โครงการที่สำคัญ² ดังนี้

1 เรื่องความยากจน

ระยะสั้น: การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ การช่วยเหลือสวัสดิการสังคมเป็นเงินสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและไร้ที่พึ่ง

ระยะกลาง: การพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ การสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ การบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะสู่ชุมชน

ระยะยาว: การเสริมสร้างสวัสดิการทางสังคม หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

2 เรื่องความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ระยะสั้น: การส่งเสริมโภชนาการสตรีและเด็ก/เด็กวัยเรียน การกำหนดและจัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร

ระยะกลาง: การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน การส่งเสริมการแปลงใหญ่ประชารัฐ การควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติ การส่งเสริมการทำการเกษตรแบบยั่งยืน

ระยะยาว: การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ การเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภาคการเกษตร คงความหลากหลายและอนุรักษ์พันธุกรรมในธนาคารเชื้อพันธุ์พืช ประมง ปศุสัตว์

3 การมีสุขภาพและความปลอดภัย

ระยะสั้น/กลาง/ยาว: การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยทุกกลุ่มวัย การป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ การลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ

ระยะสั้น: การพัฒนาระบบ/รูปแบบ วิธีการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเร่งผลิตและพัฒนาผู้เรียนระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การส่งเสริมและสร้างคุณลักษณะและค่านิยมคุณธรรม

ระยะกลาง: การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การจัดทำข้อมูลและพัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคลเพื่อการบริหารและพัฒนาครู

ระยะยาว: การพัฒนาและขยายผลการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมเสริมทักษะ การวางแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาระยะ 10 ปี การส่งเสริมและพัฒนาระบบ กลไกความร่วมมือในการส่งเสริมและติดตามพัฒนาการเด็กปฐมวัย

^[2] ข้อมูลจากการประชุมคณะกรรมการ กพย. ครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2560

ระยะสั้น: พัฒนาระบบนโยบาย/มาตรการ และกลไกความเสมอภาคระหว่างเพศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การจัดระบบคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการแก่ผู้หญิงและเด็ก การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

ระยะกลาง: กองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างมีเงื่อนไข การจัดทำฐานข้อมูลด้านความเสมอภาคหญิงชายในประเทศไทย

ระยะยาว: การพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพสตรีและครอบครัว การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กลไกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การพัฒนาจิตสำนึกเยาวชนไทย

ระยะสั้น: การจัดหาแหล่งน้ำบาดาล การปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพประปาชนบท การส่งเสริมและติดตามการประหยัดน้ำของหน่วยงานภาครัฐ

ระยะกลาง: การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อสนับสนุนน้ำดื่มให้สะอาดให้กับโรงเรียนและชุมชน โครงการน้ำบริโภคปลอดภัยและสุขอนามัยของประชาชน

ระยะยาว: การก่อสร้างวางท่อขยายเขตการให้บริการน้ำประปาให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมือง 78 แห่ง การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ

ระยะสั้น: การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในครัวเรือน การผลักดันมาตรการด้านอนุรักษ์พลังงาน การก่อสร้างขยายเขตระบบจำหน่ายไฟฟ้าให้ราษฎร

ระยะกลาง: การพัฒนาประสิทธิภาพและขยายระบบจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า การส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน การผลักดันการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตความร้อน

ระยะยาว: การส่งเสริมให้ไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน การส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน การผลักดันมาตรการด้านอนุรักษ์พลังงาน

ระยะสั้น: การพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ การสร้างความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจในกลุ่มเอสเอ็มอี

ระยะกลาง: การยกระดับสินค้าเกษตรสู่ระบบมาตรฐาน การพัฒนาธุรกิจนวัตกรรมใหม่ที่มีการเติบโตสูง (Innovation Startup) การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้สำหรับกลุ่มเป้าหมายอย่างบูรณาการ

ระยะยาว: การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร การพัฒนานวัตกรรม OTOP การเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ชีวสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

ระยะสั้น: การพัฒนาบริการขนส่งสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความครอบคลุมและเข้าถึงได้ การพัฒนาระบบขนส่งเพื่อรองรับผู้สูงอายุและคนพิการ การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมให้มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

ระยะกลาง: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและโลจิสติกส์ให้สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การยกระดับผลิตภาพ มาตรฐาน และนวัตกรรมสู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคต การสร้างและพัฒนารวมกลุ่มคลัสเตอร์

ระยะยาว: การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การสร้างความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรม การสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล

ระยะสั้น: การอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน การบริหารจัดการให้ผู้อยู่ในระบบประกันสังคมและผู้มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง

ระยะกลาง: การส่งเสริมให้ไทยมีบทบาทสำคัญในเวทีพหุภาคีและองค์การระหว่างประเทศ การพัฒนาการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพ

ระยะยาว: การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำอย่างมีเงื่อนไข

ระยะสั้น/ระยะกลาง/ระยะยาว: การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด “บ้านมั่นคง” ทั่วประเทศ การวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร การปรับปรุงผังเมืองรวมจังหวัด 15 จังหวัด การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย/อุทกภัย/การบูรณาการการจัดการภาวะฉุกเฉิน/การเผชิญเหตุภัยพิบัติ การเปลี่ยนพื้นที่เปลี่ยนเป็นพื้นที่โปร่ง ตัดวงจรอาชญากรรม

ระยะสั้น: แผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การศึกษาตัวชี้วัดการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย การปรับปรุงฐานข้อมูลวิถีชีวิตของวัสดุพื้นฐานและพลังงานของประเทศ

ระยะกลาง: แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ การขับเคลื่อนตามแผนพัฒนา การท่องเที่ยวแห่งชาติ การเพิ่มผลิตภาพอุตสาหกรรมอาหาร และเกษตรแปรรูป

ระยะยาว: การดำเนินการตามมาตรการภายใต้แผนอนุรักษ์พลังงาน โครงการตามแผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ด. ในด้านการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนแข่งขัน และสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน

13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาโลกร้อน

ระยะสั้น: การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับกลุ่มจังหวัดของศูนย์ ปภ. เขต/จังหวัด/อำเภอ การบริหารจัดการเพื่อรองรับสภาวะวิกฤตน้ำ การขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพเพื่อบูรณาการแผนด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

ระยะกลาง: การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบพยากรณ์และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพในภาคเกษตร การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมเพื่อรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ระยะยาว: การพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังโรคและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การยกระดับระบบพยากรณ์และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพในภาคส่วนต่างๆ การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้มีการบูรณาการเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

14 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

ระยะสั้น/กลาง/ยาว: การบริหารจัดการน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดเพื่อลดผลกระทบต่อทะเลและชายฝั่ง การบริหารจัดการทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งโดยแนวทางเชิงระบบนิเวศ การสร้างความรู้ความเข้าใจและการรับมือต่อการเพิ่มขึ้นของสภาวะความเป็นกรดของน้ำทะเล การจัดการปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย การเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล การส่งเสริมและสนับสนุนการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างรับผิดชอบ การพัฒนาองค์ความรู้และการวิจัยด้านทะเล การส่งเสริมให้มีมาตรการในการช่วยเหลือ ดูแล และปกป้องชาวประมงพื้นบ้านและประมงขนาดเล็ก การเร่งรัดการให้การรับรองต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับมหาสมุทร

15 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินของระบบนิเวศ

ระยะสั้น: การป้องกันและปราบปราม การตัดไม้ทำลายป่า การค้าสัตว์ป่า และพืชป่าที่ผิดกฎหมาย การกำหนดมาตรฐานในการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การสนับสนุนการปลูกป่าเพื่อเศรษฐกิจ

ระยะกลาง: การกำหนดแนวทางในการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า การแก้ไขปัญหาธาราธารในพื้นที่ป่าไม้ การกำหนดให้พื้นที่ที่มีความสำคัญของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นพื้นที่คุ้มครอง

ระยะยาว: ดำเนินการให้พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ การบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญและความหลากหลายของระบบนิเวศ การลดอัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศ และมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม

16 ส่งเสริมศักยภาพและการเข้าถึงระบบยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ระยะสั้น: การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเฝ้าระวังป้องกันการค้ามนุษย์ การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้มีประสิทธิภาพและบูรณาการระบบการให้บริการงานภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการ

ระยะกลาง: การเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ ด้วยวิถีสดและยุติปัญหาข้อขัดแย้ง สร้างความมั่นคงเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การส่งเสริมกลไกสถาบันครอบครัวและชุมชน ในรูปแบบเครือข่ายในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ การพัฒนาระบบป้องกันอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ

ระยะยาว: การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนการต่อต้านการค้ามนุษย์ การปราบปรามและดำเนินคดีการค้ามนุษย์ทางอินเทอร์เน็ต การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน

17 สร้างความเข้มแข็งระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระยะสั้น/กลาง/ยาว: การขับเคลื่อนแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมความร่วมมือและการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังประเทศกำลังพัฒนา ในเรื่องการเสริมสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การเสริมสร้างขีดความสามารถแก่ประเทศกำลังพัฒนา การเพิ่มโอกาสทางการค้าสำหรับประเทศกำลังพัฒนา และประเทศพัฒนาน้อยที่สุด การเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ การเสริมสร้างความสามารถด้านสถิติ

บทสรุป

ปัจจัยสำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้สำเร็จ คือ การสร้างความตระหนักรู้ของสังคมว่าทุกคนและทุกภาคส่วนมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้น โดยการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ ทั้งการปรับกระบวนการทำงานของภาครัฐ และการทำงานร่วมกับภาคีการพัฒนา ให้สามารถดำเนินงานคู่ขนานไปกับภาครัฐได้อย่างแท้จริง บทบาทของภาคีการพัฒนา ทั้งภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา และภาคเอกชน สามารถเป็นกลไกที่ทำงานร่วมกันได้ตั้งแต่ระดับพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน ในท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจการพัฒนาที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้อีกทั้งสามารถสร้างความเป็นธรรม ความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และเป็นฐานในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่แท้จริงได้ภายในปี 2573 ต่อไป

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ

การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนต้องวางรากฐานประเทศให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มีความสมดุลในทุกมิติการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทาน เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนให้แก่ประชาชน มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันจากภายใน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

การน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การพัฒนา

ประเทศไทยได้จัดทำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2680) เป็นเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งหมายให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ชาติได้ถูกถ่ายทอดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาหลักลงสู่แผนพัฒนาฉบับที่ 12 - 15 เป็นการเชื่อมโยงต่อถึงระดับการปฏิบัติ

โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยังคงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยึดหลักการความพอดี ความพอประมาณ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ รวมถึงการสร้างเสริมคุณธรรม และการพัฒนาองค์ความรู้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ มีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2559 สั่งการให้ทุกส่วนราชการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้เป็นแนวทาง

ขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งมีจุดหมายปลายทางที่สอดคล้องกันกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจควบคู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้สอดคล้องกับแผนงานตามภารกิจหลักของหน่วยงานในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี และ 1 ปี กล่าวได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือบูรณาการมิติของการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมในระดับปฏิบัติการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน สร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลอย่างยั่งยืนได้

กลไกขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการพัฒนาประเทศ และยึดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีกลไกการขับเคลื่อนผ่านแผนพัฒนาฯ และใช้กลไก “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)” ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวม 3 ชุด ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยที่การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศไทย ได้ดำเนินการผ่านคณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีการกิจในการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดำเนินการจัดการความรู้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สื่อสารสาธารณะ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ทั้งภายในประเทศและเวทีนานาชาติ รวมทั้งติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืน

การทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการฯ ได้ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชนและชุมชนท้องถิ่น โดยมีหลักการสำคัญ คือ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดกับการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”** โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ความสุขและสมดุลของชีวิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์ระยะยาวที่ยั่งยืนต่อไป

ทั้งนี้ สศช. ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ มีบทบาทสำคัญในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบและระดับต่างๆ พร้อมทั้งกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในหลากหลายระดับและทุกภาคส่วน เชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายการพัฒนาสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน โดยมีกรณีตัวอย่างความสำเร็จของการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับองค์กร (กรณีความสำเร็จของ 7 องค์กรธุรกิจเอกชน) ระดับชุมชนท้องถิ่น (กรณีความสำเร็จของ 33 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และระดับพื้นที่ (กรณีความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ)

กรณีตัวอย่างความสำเร็จการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างความสำเร็จในภาคธุรกิจเอกชน สศช. ได้ถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน ร่วมกับ 7 องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ประกอบด้วย เอสซีจี บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เครือเบทาโกร บริษัท ไทยโดชิบาอุตสาหกรรม จำกัด และกลุ่มมิตรผลพบว่า กลุ่มองค์กรธุรกิจดังกล่าวได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยปรับกระบวนการคิด (Mindset) การดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงศักยภาพและความเชี่ยวชาญ มีการบริหารจัดการความเสี่ยง มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการบริหารจัดการองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมและการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีความสุข พนักงานมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน รักในองค์กร เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างเครือข่าย คู่ค้า และพันธมิตร เกิดนวัตกรรมการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทาน และมีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล อันจะทำให้องค์กรธุรกิจเติบโตอย่างสมดุล มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และมีความสุข

ทั้งนี้ การดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาฯ สามารถช่วยหนุนเสริมการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวม 12 เป้าหมาย คือ

ด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Prosperity) ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยาและยั่งยืน เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ครอบคลุม การจ้างงานเต็มอัตราและคุณค่า เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยกลุ่มธุรกิจจาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ช่วยสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศ ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และกลุ่มธุรกิจทั้ง 7 องค์กร มีส่วนส่งเสริมระบบเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต เกิดการจ้างงาน มีส่วนสนับสนุนการรองรับต่อภัยพิบัติภัยฉุกเฉิน โดยกำหนดให้มีมาตรการการรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

ด้านการพัฒนาคน (People) ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) และเครือเบทาโกร ช่วยสนับสนุนการสร้างหลักประกันว่าประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร การส่งมอบอาหารที่ดี มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค ในขณะที่องค์กรธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ทั้ง 7 องค์กร ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพนักงาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างวัฒนธรรมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งแนวทางการบริหารองค์กรบนความยั่งยืนที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม **เป้าหมายที่ 16 สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน** ทั้ง 7 องค์กรธุรกิจได้กำหนดจรรยาบรรณธุรกิจให้ครอบคลุมนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน ยึดหลักธรรมาภิบาล ดำเนินถึงคุณธรรม และต่อต้านการทุจริตและคอร์รัปชัน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้ภาคส่วนธุรกิจดำเนินกิจการด้วยความเป็นธรรมและเป็นส่วนสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พืชพันธุ์ และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ โดยในกลุ่มธุรกิจจากเอสซีจี บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีสะอาดในกระบวนการบำบัดน้ำใช้และน้ำเสียภายในโรงงาน ผลิตสินค้าและบริการที่ยั่งยืน ในขณะที่ บริษัท ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม จำกัด บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เครือเบทาโกร และกลุ่มมิตรผล สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ช่วยอนุรักษ์ปกป้องฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ตัวอย่างความสำเร็จในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 33 แห่ง เป็นอีกหนึ่งความสำเร็จที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนายั่งยืนบนฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย อปท. ทั้ง 33 แห่ง ได้พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่สร้างการเรียนรู้และขยายผล ส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดการเครือข่ายที่มีขบวนการขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในขบวนการสร้างเสริมสุขภาวะ มีการจัดระบบความรู้ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น และนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะ ซึ่งจากการขับเคลื่อนดังกล่าว ทำให้ อปท. สามารถบริหารจัดการตนเอง แก้ปัญหาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา คนในชุมชนสามารถเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งจัดการ/แก้ปัญหาดตนเองบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ใน 2 เป้าหมายหลักได้แก่

เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ โดยการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนและลดรายจ่ายของชุมชน สามารถแก้ปัญหาด้านรายได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น คนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับตนเอง หนี้สินลดลง มีเงินออม ผ่านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่นำมาสู่การวิเคราะห์รายรับ รายจ่าย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาห้ร่วมกัน บนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน บริหารจัดการและใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างรอบคอบ รู้คุณค่า ที่คำนึงถึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืนตามศักยภาพและบริบทของชุมชน อาทิ **เทศบาลตำบลอุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน** ส่งเสริมการเกษตรธรรมชาติและพัฒนาไปเป็นเกษตรอินทรีย์ ด้วยการจัดทำโครงการสวนหลังบ้านและตลาดนัดสีเขียว เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน สนับสนุนการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์และวางแผนการผลิต การใช้จ่ายของครัวเรือน ลดต้นทุนในการผลิต ส่งผลให้ชุมชนมีเงินออมมากขึ้น **อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี** คนในชุมชนจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ชุมชนรู้จักตนเองมากขึ้น จากการวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน โดยมีการตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น คำนึงถึงการออมมากขึ้น สะท้อนความมั่นคงในการดำเนินชีวิต มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน และส่งเสริมให้เกิดการออม **อบต.หนองกงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม** ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการอบรมส่งเสริมอาชีพ เพื่อนำไปสู่การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และยกระดับเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวมของตำบล

เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ทุก อปท. ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยผลิตอาหารที่ปลอดภัยและหลากหลายในพื้นที่ของตนเอง มีการวางแผนการจำหน่ายด้วยการสร้างตลาดชุมชน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของผลผลิตที่ปลอดภัย เกิด “ความเป็นเลิศทางอาหารและอาหารปลอดภัย” ในพื้นที่ นอกจากนี้ ได้เกิดข้อตกลงร่วมระหว่างชุมชนกับ อปท. ในการน้อมนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทานในครัวเรือน การจัดตลาดนัดสีเขียว การลดใช้สารเคมีในการทำเกษตร เป็นต้น ส่งผลให้คนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยและเพียงพอสำหรับบริโภคในชุมชน ส่วนที่เหลือนำไป

จำหน่ายให้คนภายนอกชุมชน อาทิ **อบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร** ส่งเสริมให้ครัวเรือนรวมกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อการบริโภคและหากเหลือจากการบริโภคจะจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ รวมทั้งสนับสนุนให้โรงเรียนในพื้นที่ผลิตวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียน เทศบาลตำบลกะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ส่งเสริมให้ชุมชนมีแหล่งผลิตและกระบวนการผลิตอาหารปลอดภัยที่เหมาะสม โดยการปลูกผักพื้นบ้าน ผักสวนครัว เลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้บริโภค **อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี** พัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกิจกรรมทางการเกษตร โดยให้นักเรียนปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ และนำไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองนำไปประยุกต์ใช้จริง ซึ่งจะช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

ตัวอย่างความสำเร็จที่เป็นต้นแบบการ

บูรณาการพัฒนาเชิงพื้นที่ บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดการขยายผลการพัฒนาสู่ความยั่งยืน อาทิ การดำเนินงานของ **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง** ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีหลักการทำงานและปรัชญาของเศรษฐกิจของพอเพียงเป็นกรอบแนวทางการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ของพื้นที่ และฐานความรู้จากการศึกษา วิจัย ทดลอง และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ดังนี้

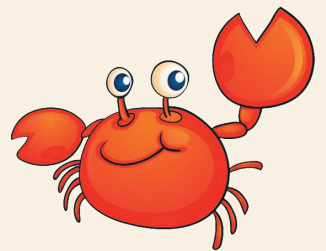
ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีบทบาทหลักในการฟื้นฟูผืนป่าและระบบนิเวศให้กลับมามีความสมบูรณ์ ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างวัฒนธรรม “คนอยู่ร่วมกับป่า” อย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พื้นฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดินและหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนจัดตั้ง “ธนาคารปูม้า” ถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงปูจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการไข่ปูก่อนที่จะส่งขาย เพื่อให้เกิดการขยายพันธุ์ปูลงสู่ทะเล เป็นการคืนชีวิตให้ธรรมชาติและเพิ่มจำนวนประชากรปูม้า ทำให้ชาวประมงสามารถจับปูมาขายได้ตลอดทั้งปี ครอบครัวมีรายได้ที่มั่นคงจากการทำประมง ส่งผลให้ชาวประมงเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ ห่วงแหน ปกป้องรักษา และเข้าใจคุณค่าของการร่วมมือรักษาสภาพแวดล้อมของทะเล จนปัจจุบันการเลี้ยงปูลงสู่ทะเลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวประมงในชุมชน ซึ่งช่วยสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่นๆ อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

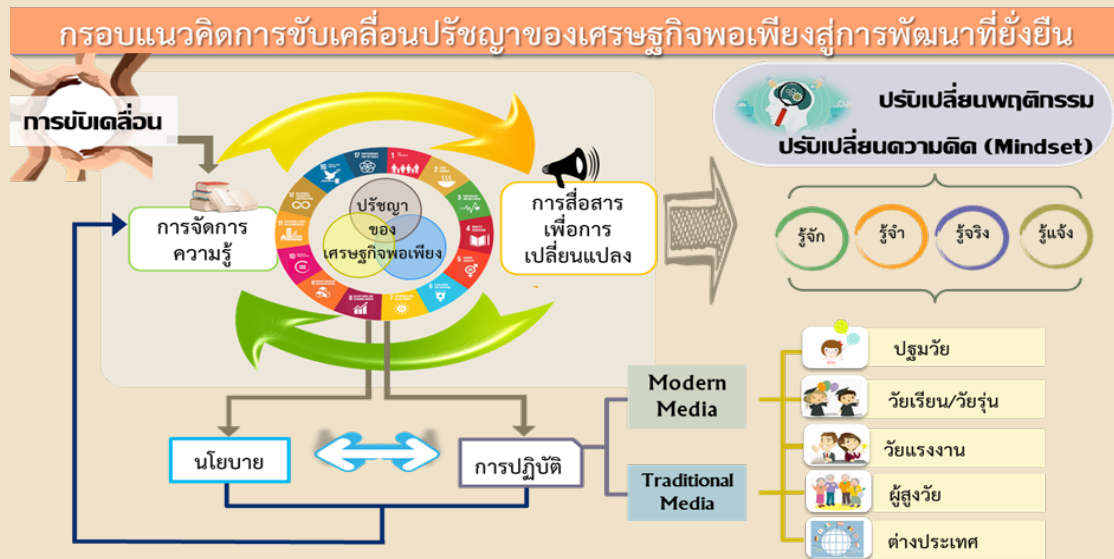
นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง ยังส่งเสริมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้โดยสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมและการพัฒนาอาชีพต่างๆ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างรายได้ที่หลากหลายให้แก่ครอบครัว รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ลดภาระหนี้สินจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์การพัฒนาที่ “คนในชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล” ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เบียดเบียน ซึ่งจะนำไปสู่รากฐานที่มั่นคงของประเทศ และเป็นการพัฒนา ที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

บทสรุปการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานที่มั่นคงด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยได้วางรากฐานการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และ “การระเบิดจากข้างใน” เป็นการพัฒนา คน ชุมชน และสังคม โดยสร้างความเข้มแข็งจากภายใน สร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงในอนาคต มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลอย่างยั่งยืนได้ การพัฒนาประเทศตามกระบวนการทัศน์ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นหัวใจสำคัญ

ที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ฐานราก โดยส่งเสริมให้คนพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นดังหลักคิด หลักปฏิบัติที่ช่วยให้ประชาชนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมไปสู่การมีวิถีชีวิตพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตที่สมดุลอย่างยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

การส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะต่อไป ได้วางกรอบแนวคิดการขับเคลื่อนงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์และสร้างรากฐานที่มั่นคง โดยมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ผ่านการนำเสนอ “แก่น” ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดการความรู้เชิงลึก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ “**รู้จัก**” คือการรู้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร “**รู้จำ**” คือ สามารถจดจำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปปรับใช้เองได้ “**รู้จริง**” คือ มีความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง สามารถนำมาปฏิบัติและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ “**รู้แจ้ง**” สามารถพัฒนาหลักคิดจนเกิดความรู้ใหม่ ซึ่งจะช่วยเสริมการประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น ภายหลังจากการจัดการความรู้เชิงลึกแล้ว จะนำองค์ความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสะท้อนผลลัพธ์การพัฒนาระยะยาว และขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในและต่างประเทศผ่านสื่อสาธารณะในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ทักษะ (Mindset Change) และพฤติกรรมจนเป็นวิถีชีวิตพอเพียงที่เติบโตอย่างมั่นคง ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและยั่งยืน

จากกรณีตัวอย่างความสำเร็จ จะเห็นได้ว่า **ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่างๆ สามารถสร้างวิถีปฏิบัติ ออกแบบวิถีชีวิตพอเพียงที่เหมาะสมกับตนเองได้** โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการบนพื้นฐานความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน นำความรู้และคุณธรรมเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา และจุดเน้นที่สำคัญอีกประการคือ กระบวนการคิด การปฏิบัติ ฝึกฝน และเพียรพยายามในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและภูมิสังคมในแต่ละแห่ง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการจัดการปัญหาด้วยตนเองบนฐานของทุนที่มีอยู่ ทำให้เกิด “คน” และ “สังคม” ที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้และเป็นฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. **บทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ. 2558.
- **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564.**
- **ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (พฤษภาคม 2561).**
- **รายงานการถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคธุรกิจเอกชนของ 7 องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่และเครือข่าย Supply Chain.** กรุงเทพฯ. 2560.
- **สรุปผลการถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ. 2560.

พลังงานสะอาด ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy)

นากวุฒิ ตรีเพ็ชร
สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ

พลังงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสนับสนุนและต้นทุนที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนและผู้ประกอบการ ทั้งยังมีส่วนสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เมือง และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในช่วงระยะ 20 ปีที่ผ่านมา มีประชากรที่เข้าถึงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,700 ล้านคนทั่วโลก ความมั่นคง ความเพียงพอ และความเป็นธรรมในการจัดหาและการเข้าถึงพลังงานในราคาที่เหมาะสมจึงเป็นประเด็นท้าทายของทุกประเทศ อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาพลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมีผลต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โลกต้องเผชิญกับปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate change)

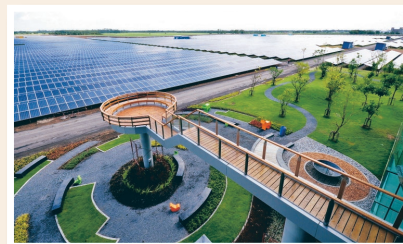
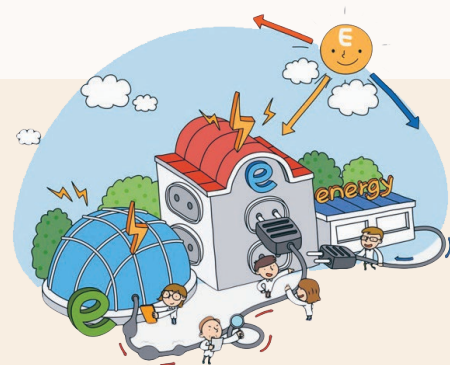
ในปี 2558 ประเทศไทยได้ให้คำมั่นที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 25 ภายในปี 2573 ต่อที่ประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 21 (COP-21) ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของประเทศไทยในการร่วมดูแลรักษาสภาพภูมิอากาศของโลก การพัฒนาพลังงานสะอาดเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้บรรลุพันธสัญญาดังกล่าว นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ร่วมกับสหประชาชาติ (United Nations: UN) กำหนดประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี 2558 หรือการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) จำนวน 17 ข้อ โดยมีเป้าหมายที่ 7: พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ เป็นหนึ่งในวาระการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ

ทางเลือกของพลังงานสะอาดที่สำคัญ

จากการที่ประเทศไทยมีแนวโน้มความต้องการใช้พลังงานสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงานและการขยายตัวของสังคมเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงของตลาด รูปแบบธุรกิจ และพฤติกรรมของผู้บริโภค ทางเลือกของการพัฒนาพลังงานสะอาดเพื่อกระจายความเสี่ยงของประเภทเชื้อเพลิง ลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล และเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาพลังงานทดแทนในภาคการผลิตไฟฟ้าและความร้อน ที่อาศัยศักยภาพของแหล่งพลังงานจากธรรมชาติ หรือวัสดุเหลือใช้จากการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการพลังงาน โดยพิจารณาให้เหมาะสมตามศักยภาพเชิงพื้นที่ และความเป็นไปได้เชิงพาณิชย์ของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยทางเลือกในการพัฒนาพลังงานสะอาดที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่

[1.] พลังงานแสงอาทิตย์ โดยการติดตั้งแผงเซลล์แสงอาทิตย์เพื่อเก็บแสงจากดวงอาทิตย์ และแปรสภาพเป็นพลังงานความร้อนหรือพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้ในบ้านหรืออาคารทั่วไป หรืออาจเก็บไว้ในแบตเตอรี่หรือระบบกักเก็บพลังงาน (Energy Storage System: ESS) ประเทศไทยมีศักยภาพของพลังงานแสงอาทิตย์สูงกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับปัจจุบันต้นทุนการติดตั้งระบบเซลล์แสงอาทิตย์เพื่อผลิตไฟฟ้าลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมพลังงานสะอาดประเภทนี้ อย่างไรก็ตาม พลังงานแสงอาทิตย์มีข้อจำกัดด้านความเสถียรหรือความมั่นคงของพลังงาน เนื่องจากไม่สามารถควบคุมสภาพอากาศได้ ทำให้พื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถผลิตพลังงานได้เฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้น ดังนั้น การส่งเสริมพลังงานจากแสงอาทิตย์ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมระบบกักเก็บพลังงาน เพื่อลดข้อจำกัดด้านสภาพอากาศ และต้องมีการขับเคลื่อนการบริหารจัดการซากอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ

[2.] พลังงานลม โดยการติดตั้งกังหันลมเพื่อรับพลังงานจลน์จากการเคลื่อนที่ของลม และแปลงให้เป็นพลังงานกลเก็บเป็นพลังงานไว้ในระบบกักเก็บพลังงานเพื่อผลิตไฟฟ้า มีข้อดีที่เป็นพลังงานที่ไม่มีวันหมดและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ แต่เนื่องจากมีต้นทุนสูงและไม่สามารถควบคุมสภาพอากาศได้ จึงอาจไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งพลังงานหลักของประเทศ โดยพื้นที่ที่มีศักยภาพพลังงานลมภายในประเทศที่สำคัญ เช่น พื้นที่บนยอดเขาในจังหวัดตาก หรือเทือกเขาเพชรบูรณ์ พื้นที่บริเวณชายฝั่งภาคใต้จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี เป็นต้น

[3.] พลังงานชีวมวลและก๊าซชีวภาพ เป็นพลังงานที่ได้จากชีวมวลชนิดต่างๆ ผ่านกระบวนการแปรรูปชีวมวลไปเป็นพลังงานรูปแบบต่างๆ อาทิ **การเผาไหม้โดยตรง** (combustion) จากชีวมวล (เศษวัสดุทางการเกษตรและเศษไม้) เพื่อนำความร้อนและไอน้ำไปใช้เพื่อผลิตไฟฟ้า **การผลิตก๊าซชีวภาพ** (biogas) เพื่อนำไปใช้กับกังหันแก๊สและผลิตพลังงาน **การนำชีวมวลมาหมัก** (fermentation) เพื่อให้ย่อยสลายและแตกตัวเกิดแก๊สชีวภาพ (biogas) และใช้เป็นเชื้อเพลิงในเครื่องยนต์สำหรับผลิตไฟฟ้า และ**การผลิตเชื้อเพลิงเหลวจากพืช** (อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์ม) เพื่อนำไปผลิตเป็นเอทานอลหรือไบโอดีเซลสำหรับนำไปเป็นเชื้อเพลิงในเครื่องยนต์หรือยานยนต์

[4.] พลังงานขยะ เป็นการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานโดยการเผา และนำพลังงานความร้อนที่ได้จากการเผาไหม้ผลิตไอน้ำ หรือทำน้ำร้อน หรือผลิตกระแสไฟฟ้า การส่งเสริมพลังงานขยะมีข้อดี เนื่องจากเป็นแหล่งพลังงานราคาถูก ลดปัญหาการกำจัดขยะ และลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่ก็มีข้อจำกัดจากการต่อต้านของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงโรงไฟฟ้าขยะและเทคโนโลยีบางชนิดยังมีต้นทุนที่สูง นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะให้เหมาะสมก่อนนำไปแปรรูปเป็นพลังงาน รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องลงทุนติดตั้งระบบกำจัดและควบคุมมลพิษจากฝุ่นควัน และสารพิษที่เกิดขึ้น

พลังงานไฮโดรเจนและเซลล์เชื้อเพลิง

[5.] พลังงานไฮโดรเจน เป็นพลังงานเชื้อเพลิงสำหรับการเผาไหม้ที่มีประสิทธิภาพสูง สะอาด และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันสามารถผลิตไฮโดรเจนได้จาก 3 เทคโนโลยีหลัก ได้แก่ กระบวนการความร้อนเคมี กระบวนการไฟฟ้าเคมี และกระบวนการชีวเคมี โดยนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเผาไหม้หรือใช้ในเซลล์เชื้อเพลิงเพื่อนำไปใช้ในการขับเคลื่อนเครื่องจักร เครื่องยนต์ และผลิตกระแสไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตและกักเก็บไฮโดรเจน รวมทั้งการแปลงเป็นพลังงานยังมีข้อจำกัดในด้านเทคนิคและความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ แต่คาดว่าเทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงไฮโดรเจนจะถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาทิ การผลิตเชื้อเพลิงไฮโดรเจนจากแสงแดดหรือน้ำ พลังงานไฮโดรเจนจึงถูกจับตามองว่าอาจเป็นแหล่งพลังงานสะอาดที่สำคัญ และคาดว่าจะมีการใช้อย่างแพร่หลายในอนาคต

เราจะพัฒนาพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างไร?

จากการที่โลกต้องประสบกับปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate change) ทำให้การพัฒนาพลังงานสะอาดมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานชีวมวล ก๊าซชีวภาพ และพลังงานขยะได้ขยายตัวและได้รับความสนใจจากประชาชนและผู้ประกอบการพลังงานอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากแหล่งเชื้อเพลิงดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงและนำมาผลิตพลังงานได้ง่าย ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการผลิตพลังงานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นทุนการผลิตพลังงานลดลง ใครๆ ก็สามารถจัดหาได้ ดังนั้น พลังงานสะอาดจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ทั้งในด้านการผลิตและการใช้ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศสามารถลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล มีการใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็จะสามารถพึ่งพาตนเองในด้านพลังงานได้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้ แนวทางในการพัฒนาพลังงานสะอาด หรือการพัฒนาพลังงานเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศมีประเด็นต่างๆ ที่ควรคำนึงถึงและส่งเสริม ดังนี้

1. มุ่งเน้นการผลิตและการใช้พลังงานประเภทเชื้อเพลิงที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำและกำกับดูแลให้ผู้ผลิตและผู้ใช้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมลพิษอย่างเหมาะสม กรณีที่จำเป็นต้องใช้ประเภทเชื้อเพลิงฟอสซิล ต้องมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการมลพิษอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ภายใต้มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับ

สากล รวมทั้งมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยมีประเด็นด้านความมั่นคงทางพลังงานที่จำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วย ได้แก่ (1) มีปริมาณแหล่งสำรองพลังงานที่แน่นอนและเพียงพอเพื่อความต่อเนื่องในการผลิต (2) มีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้วยการกระจายแหล่งและประเภทของเชื้อเพลิง โดยให้ความสำคัญ

กับความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้จากแหล่งพลังงานภายในประเทศเป็นสำคัญ และ (3) มีต้นทุนการผลิตและราคาเชื้อเพลิงที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดต้นทุนส่วนเพิ่มแก่ประชาชนทั่วไปที่มากเกินไป ความจำเป็นจนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความสามารถในการเข้าถึงพลังงาน รวมทั้งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2. ส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนเพื่อใช้เองในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มสัดส่วนการเข้าถึงไฟฟ้า โดยส่งเสริมแนวทางการผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (Prosumer) หรือการผลิตโดยผู้บริโภค (Production by Consumer) ภายใต้การมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและระดับครัวเรือน ซึ่งช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลสามารถเข้าถึงพลังงานได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องเตรียมระบบไฟฟ้าให้มีความพร้อม อาทิ การพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าขนาดเล็ก (Micro Grid) ในแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นผลิตพลังงานใช้เองในพื้นที่ที่มีศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ การพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grid) โดยใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศ (ICT) ระบบเซนเซอร์ ระบบเก็บข้อมูล และเทคโนโลยีระบบควบคุมอัตโนมัติ มาช่วยทำให้ระบบไฟฟ้ากำลัง (Power Grid) สามารถรับรู้ข้อมูลสถานะต่างๆ ในระบบ เพื่อนำไปใช้วางแผนและบริหารจัดการพลังงานในพื้นที่ให้มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เตรียมความพร้อมตลาดพลังงานเพื่อรองรับการแข่งขันระหว่างพลังงานจากเชื้อเพลิงสะอาดและเชื้อเพลิงฟอสซิล จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิตพลังงานที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ประกอบกับการผลิตพลังงานจากเชื้อเพลิงสะอาดเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่ายกว่า จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การผลิตพลังงานจากเชื้อเพลิงสะอาดสามารถแข่งขันกับพลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลได้ในอนาคต ดังนั้น ประเทศไทยต้องเตรียมตลาดพลังงานในประเทศให้พร้อมรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในอนาคต เพื่อให้ระบบพลังงานของประเทศไทยมีความมั่นคงในระยะยาว

4. ยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในการอำนวยความสะดวกเพื่อการเข้าถึงงานวิจัย และส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานสะอาดที่สำคัญ เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) สถานีอัดประจุไฟฟ้า (Charging Station) และระบบกักเก็บพลังงาน (Energy Storage System: ESS) เป็นต้น พร้อมทั้งใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวคิด Smart Grid Smart City และ Smart Home ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการพลังงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดเสถียรภาพของระบบพลังงาน

นอกจากนี้ เพื่อให้การใช้พลังงานของประเทศเกิดความสมดุลและลดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate change) อีกทางหนึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักถึงการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันไปด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้เป็นแนวทางการพัฒนาด้านพลังงานที่สำคัญ ที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการเติบโตควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่มีความเป็นไปได้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันมีส่วนช่วยในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แสดงออกถึงการใช้พลังงานอย่างมีความรับผิดชอบ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องตระหนักถึงข้อจำกัดในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน โดยควรพิจารณาถึงต้นทุน ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และความมั่นคงในการจัดหาพลังงาน ควรส่งเสริมให้มีการผลิตในแหล่งที่มีศักยภาพเพื่อให้เกิดความสมดุลในการบริหารจัดการพลังงาน และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมแล้ว ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรมตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยการขับเคลื่อน “แนวคิดการพัฒนาพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้” ให้บรรลุผลความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น รวมทั้งนำหลักธรรมาภิบาล หลักสุจริต หลักสิทธิมนุษยชน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานของความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองเป็นพื้นฐานการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแล และการพิจารณาการลงทุนด้านพลังงานสะอาด อาทิ มีการใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและดำเนินแผนงานโครงการต่างๆ การส่งเสริมพลังงานสะอาดควรเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามหลักวิชาการ มีการเปิดเผยข้อมูลด้านพลังงานและการอนุมัติโครงการต่างๆ อย่างโปร่งใส การส่งเสริมให้เกิดการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานความร้อน เป็นต้น ในพื้นที่ที่เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการผลิตและบริโภคในระดับชุมชน โดยไม่ก่อให้เกิดต้นทุนส่วนเพิ่มแก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมมากเกินไป มีความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้และก่อให้เกิดการผลิตและการบริโภคภายในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีและแหล่งพลังงานจากต่างประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

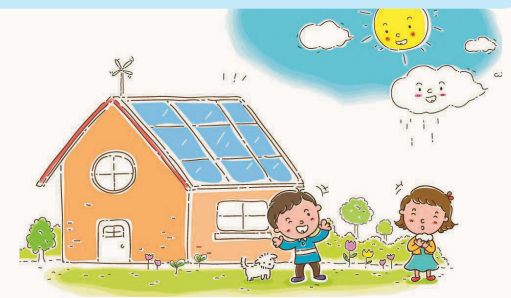
กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน.

คู่มือชุดความรู้ด้านพลังงานทดแทน. เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 ผ่านเว็บไซต์ www.dede.go.th.

สหประชาชาติ. เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 ผ่านเว็บไซต์ www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals.

กระทรวงพลังงาน. รายงานสรุปการประชุมคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ครั้งที่ 1/2560 วันศุกร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560.

กระทรวงพลังงาน. รายงานสรุปการประชุมคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ครั้งที่ 2/2560 วันพฤหัสบดีที่ 25 พฤษภาคม 2560.

กระบวนการยุติธรรมกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน

เมฆงา ทองวิไล

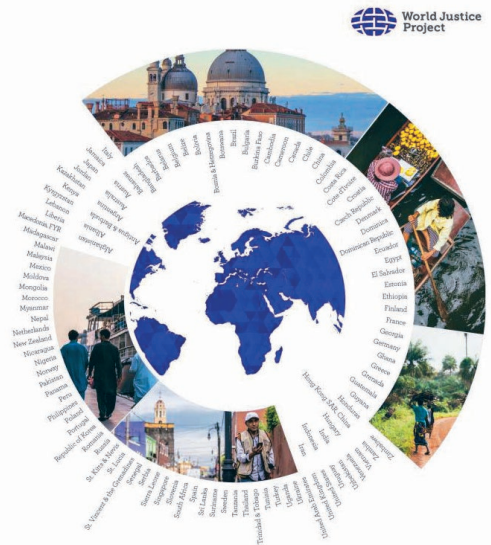
สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม

กระบวนการยุติธรรม¹ เป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ดำเนินไปได้อย่างสมดุล บนหลักการของธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม² (Rule of Law) และความยุติธรรมในสังคม โดยหลักนิติธรรมเป็นหลักพื้นฐานที่ช่วยตรวจสอบการปกครองแห่งรัฐ เป็นหลักปฏิบัติในการพัฒนารัฐ กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้การพัฒนาประเทศบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยการส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็น 1 ใน 17 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญและร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา และในบทความนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์กระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักนิติธรรม ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการยุติธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินงานด้านการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. สถานการณ์กระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law)

จากรายงานดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) ปี 2560 - 2561³ โดยโครงการความยุติธรรมโลก (World Justice Project หรือ WJP)⁴ ได้นำเสนอการจัดลำดับคะแนนดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนสังคมให้เจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างยั่งยืน พบว่าประเทศที่มีคะแนนดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ เดนมาร์ก (0.89 คะแนน) นอร์เวย์ (0.89 คะแนน) และฟินแลนด์ (0.87 คะแนน) สำหรับประเทศไทยคะแนนดัชนีหลักนิติธรรมอยู่ที่ 0.50

World Justice Project
Rule of Law Index®
2017-2018

^[1] กระบวนการยุติธรรม หมายถึงวิธีการดำเนินการแก่ผู้ที่ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมาย โดยอาศัยองค์กรและบุคลากรที่กฎหมายให้อำนาจไว้ กระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางปกครอง กระบวนการยุติธรรมทางแรงงาน กระบวนการยุติธรรมในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กระบวนการยุติธรรมในศาลภาษีอากร (<http://oknation.nationtv.tv/blog/korung/2009/12/12/entry-1>)

^[2] หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม และหลักนิติธรรมนี้จะถูกแสงส่องเมืงไม่ได้” (<http://www.lrcr.go.th/th/?p=5716>)

^[3] สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจากรายงาน World Justice Project, Rule of Law Index 2017 - 2018.

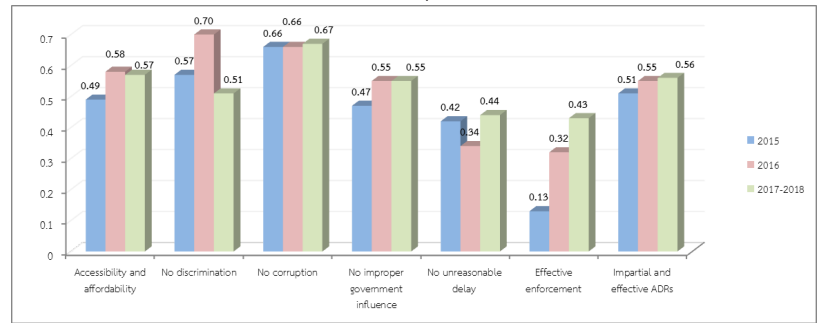
^[4] โครงการความยุติธรรมโลก (WJP) เป็นองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไร ตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และเมืองซีแอตเทิล สหรัฐอเมริกา มีภารกิจในการพัฒนากฎหมาย การศึกษาวิจัย เพิ่มการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับความสำคัญพื้นฐานในด้านหลักนิติธรรม การปฏิรูปรัฐบาล และการพัฒนาโปรแกรมที่เป็นประโยชน์ในระดับชุมชน

ในปี 2560 ลดลงเล็กน้อยจาก 0.51 คะแนน ในปี 2559 จัดอยู่ในลำดับที่ 71 จาก 113 ประเทศทั่วโลก ซึ่งมีลำดับเพิ่มขึ้นจากปี 2559 (ลำดับที่ 64) และเมื่อเทียบลำดับกับประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกพบว่า คงที่จากปี 2559 ที่ลำดับ 10 จาก 15 ประเทศ โดยมีคะแนนสูงสุดในด้านความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย (Order and Security) อยู่ที่ 0.69 คะแนน รองลงมาคือด้านกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) อยู่ที่ 0.53 คะแนน ดีขึ้นต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านการบังคับใช้กระบวนการทางแพ่งที่มีประสิทธิภาพ (Effective Enforcement) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีคะแนนน้อยที่สุดในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ซึ่งมีเพียง 0.40 คะแนน ลดลงจากปี 2559 ที่ 0.45 คะแนน

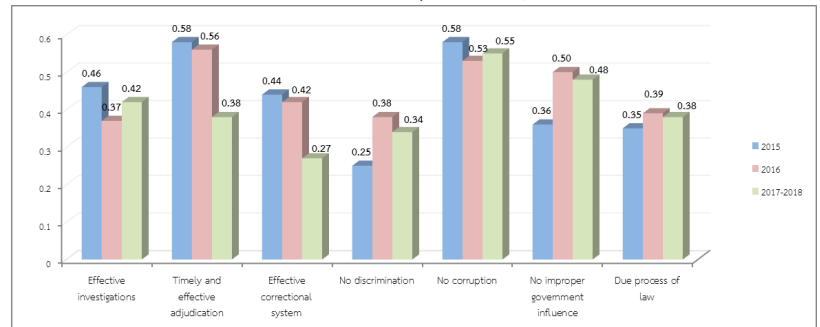
เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญารายตัวชี้วัด พบว่ามีคะแนนน้อยที่สุดในด้านประสิทธิภาพของระบบแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Effective Correctional System) ลดลงจาก 0.44 ในปี 2558 มาอยู่ที่ 0.27 ในปี 2560 และด้านระยะเวลาและประสิทธิภาพในการวินิจฉัยทางอาญา (Timely and Effective Adjudication) มีคะแนนลดลงจาก 0.58 ในปี 2558 มาอยู่ที่ 0.38 ในปี 2560 และกระบวนการดำเนินการตามกฎหมาย (Due Process of Law) ซึ่งมีคะแนน 0.38 ในปี 2560 ตรงตัวใกล้เคียงกับปีก่อนหน้า ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังเป็นความท้าทายที่ภาครัฐต้องเร่งดำเนินการพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ เรียนรู้ประสบการณ์จากต่างประเทศ ทบทวนนโยบายและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ดัชนีหลักนิติธรรมด้านกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของประเทศไทย

ดัชนีหลักนิติธรรมด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

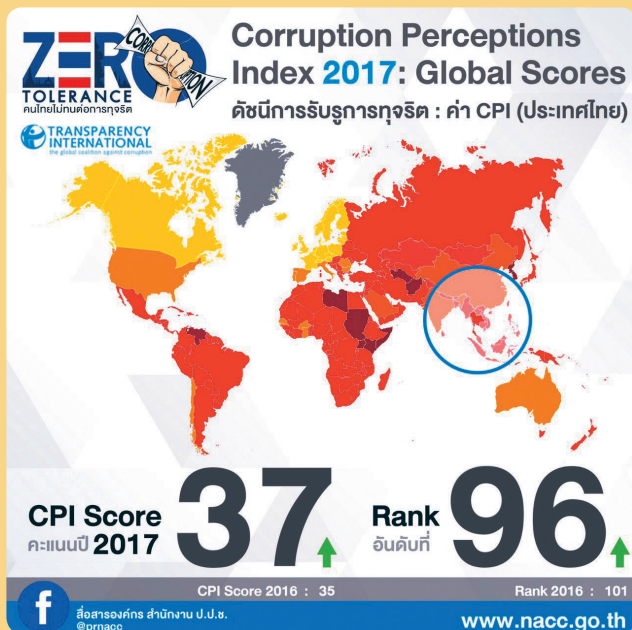
ประเทศฟินแลนด์ มุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ในทุกด้าน โดยผลการวิจัยการพัฒนานโยบายทางอาญาและมาตรการบังคับโทษทางอาญา (Criminal Sanctions) ในประเทศฟินแลนด์ ช่วง 50 ปีที่ผ่านมา⁵ มีข้อค้นพบแนวทางในการจัดการอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญ 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การวางกลยุทธ์ด้านกฎหมายที่สม่ำเสมอและสอดคล้องกับบนพื้นฐานของการศึกษาวิจัย หลักเหตุผล ความยุติธรรม และมนุษยธรรมในระบบยุติธรรมทางอาญา 2) การพัฒนานโยบายอาญาที่มีการประเมินการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กัน และ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างรูปแบบนโยบายอาญาที่แตกต่างกันทั้งในภูมิภาคยุโรปและระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) โดยบทบาทของการป้องกันอาชญากรรมเน้นที่ความชอบธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถสะท้อนความสำเร็จผ่านผลการประเมิน**ปัจจัยด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**ตามดัชนีหลักนิติธรรมของประเทศฟินแลนด์ได้ (มีคะแนนสูงสุดที่ 0.85 คะแนน) นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนานโยบายอาญาของสหภาพยุโรปและสหประชาชาติ รวมถึงการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืนในประเทศไทยที่เริ่มให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนควบคู่ไปกับการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น

⁵ John Martyn Chamberlain. (2017). Toward a more efficient, fair and humane criminal justice system : Developments of criminal policy and criminal sanctions during the last 50 years in Finland. Cogent Social Sciences. Volume 3, 2017. Issue 1.

2. กระบวนการยุติธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

กระบวนการยุติธรรมมีความสำคัญในระดับสากล โดยถูกกำหนดไว้ใน SDGs เป้าหมายที่ 16 ด้านการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ โดยเป้าหมายนี้เป็นกลไกที่เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย⁶ เนื่องจากการผสมผสานหลักสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ช่วยยึดโยงตรวจสอบการปกครองแห่งรัฐและอำนาจอธิปไตยรวมทั้งรัฐธรรมนูญ อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวม

โดยภายใต้ SDGs เป้าหมายที่ 16 มีเป้าหมายประสงค์ที่สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมในการส่งเสริมหลักนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ ได้แก่ การสร้างหลักประกันด้านการเข้าถึงความยุติธรรมที่เท่าเทียมแก่ทุกคน การแก้ปัญหาความรุนแรงในทุกรูปแบบ การลดปัญหาทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และรับสินบนทุกรูปแบบ การส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมาย ความโปร่งใส และการส่งเสริมหลักนิติธรรมเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการประเมินสถานการณ์ตามเป้าประสงค์ของ SDGs เป้าหมายที่ 16 โดยสะท้อนผ่านตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีประเด็นที่ท้าทายการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยอยู่หลายด้าน อาทิ การลดปัญหาทุจริตและรับสินบนทุกรูปแบบที่สะท้อนผ่านดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI)⁷ โดยองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) พบว่า สถานการณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยในปี 2560 อยู่ในลำดับที่ 96 จาก 180 ประเทศ ปัญหาการค้ามนุษย์ ประเทศไทยถูกจัดอันดับในรายงานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา ปี 2560 (Human Trafficking Report 2017: TIP Report 2017) ให้อยู่ในอันดับประเทศที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) โดยคงที่จากปี 2559 และสัดส่วนผู้ต้องขังที่ศาลยังไม่พิพากษาต่อจำนวนนักโทษทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 19.5 ในปี 2560 แม้จะมีแนวโน้มที่ลดลงแต่ยังนับว่าเป็นอัตราที่สูง นอกจากนี้รัฐบาลอยู่ระหว่างพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลในตัวชี้วัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถสะท้อนสถานการณ์ตามเป้าหมาย SDGs ได้อย่างครอบคลุม

^[6] Thailand's Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017.

^[7] Corruption Perceptions Index 2017, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017.

3. การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหที่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมาย พัฒนาวัดกรรมการอำนวยความสะดวกของศาลยุติธรรม เพื่อให้การบริหารคดีและการบริการของศาลยุติธรรมมีความสะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย การเสริมสร้างธรรมาภิบาล แก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการค้ามนุษย์ การประกาศใช้ พ.ร.บ. การจัดตั้งศาลอาญาแผนกคดีทุจริต โดยขยายขอบเขตการฟ้องร้องคดีทุจริตให้ครอบคลุมภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่รัฐระดับล่าง การเพิ่มบทลงโทษกรณีเจ้าหน้าที่รัฐรับสินบนและเอกชนที่จ่ายสินบน การพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ตลอดจนส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิ ส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมผ่านกองทุนยุติธรรม (Justice Fund) เพิ่มทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน โดยนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) เข้ามาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิดทั้งในขั้นตอนการปล่อยชั่วคราว การคุมประพฤติ การพัก/ลดโทษ พร้อมทั้งมีการควบคุมติดตามอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีโครงการเรือนจำต้นแบบเพื่ออนาคตข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) รวมถึงโครงการกำลังใจ (Inspire) เพื่อส่งเสริมการคืนคนดีสู่สังคมในกลุ่มผู้พ้นโทษ

การประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมในการสร้างโอกาสการประกอบอาชีพแก่ผู้ต้องขัง ด้วยการจัดโปรแกรมฝึกอบรมตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อสร้างความร่วมมือในการให้โอกาสทางอาชีพและลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิง ตลอดจนการประกอบกิจการร้านนวดที่เน้นให้ผู้ต้องขังหญิงที่พ้นโทษเป็นพนักงานผู้ให้บริการ อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการกลับคืนสู่ชุมชนและสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของประเทศไทยเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก โดยมีภาคเอกชน ประชาสังคม ประชาชน และองค์กรระหว่างประเทศร่วมขับเคลื่อน ซึ่งทุกภาคส่วนในสังคมล้วนมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ “มุ่งหวังให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความเป็นธรรม”

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง อาทิ การส่งเสริมความร่วมมือของประเทศไทยในกรอบความร่วมมือกับสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ความร่วมมือกับ ACCFA: Asian Conference of Correctional Facilities Architects and Planners เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีเลิศระหว่างประเทศ ในการพัฒนาเทคนิคใหม่ๆ สำหรับสถาปัตยกรรมระบบความปลอดภัย แบ่งปันเทคโนโลยีและนโยบายการพัฒนาสถานที่ราชทัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและเยาวชน

การน้อมนำพระบรมราโชวาทและแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาเป็นหลักในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อนำสู่ความยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นต้นแบบของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่เป็นธรรมและทรงคุณค่าของประเทศไทย ทรงเป็นผู้นำในการใช้หลักนิติธรรมสำหรับพัฒนาสังคมไทย ทรงให้ความสำคัญกับประโยชน์สุขของประชาชนและเน้นการสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งเน้นการรักษาความยุติธรรมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลและบริบทของสังคมไทย การรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในสังคม ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งที่ว่า “...กฎหมายทั้งปวง จะธำรงความยุติธรรมและความถูกต้องเที่ยงตรง มีความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพเต็มเปี่ยมหรือไม่เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ หากนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์หรือด้วยเจตนามุ่งสุจริตต่างๆ กฎหมายก็เสื่อมความศักดิ์สิทธิ์และเป็นภัยต่อสังคม...”⁸ รวมถึงความเชื่อมโยงกับหลักศีลธรรมในพระบรมราโชวาท

“...การรักษาความยุติธรรมในแผ่นดิน ไม่ควรจะถือเพียงแค่ขอบเขตของกฎหมาย แต่จำเป็นต้องขยายออกไปให้ถึงศีลธรรมจรรยา ตลอดจนเหตุและผลตามความเป็นจริงด้วย...”⁹ โดยหลักการทรงงานที่ได้น้อมนำเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในกระบวนการยุติธรรมนั้น สะท้อนผ่านความสำเร็จของการสร้างความมั่นคงในชีวิตประชาชน อาทิ การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลบนหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคลไร้สัญชาติ การสนับสนุนให้ประชาชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุลโดยทำข้อตกลงในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำและบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาชาวบ้านรุกที่ป่าสงวนซึ่งในกระบวนการยุติธรรมไทยที่ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมนั้น สะท้อนผ่านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยใช้การพัฒนาเป็นตัวนำในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Development-oriented Approach) ผ่านโครงการฝึกอบรมเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

^[8] พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2520

^[9] พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2522

ที่มุ่งสู่การตัดวงจรความเสี่ยงที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด¹⁰ รวมถึงจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อยในพื้นที่ของเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถาน โดยน้อมนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพในการเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งหลักการทรงงานดังกล่าวเปรียบดังแสงนำทางประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจะสามารถเคลื่อนไปถึงจุดหมายได้อย่างไร้นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน

ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคม:
เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคม มีพันธกิจในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง แก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันมีผู้ต้องขังจำนวน 234 ราย มีการดำเนินงานผ่านฐานการเรียนรู้ จำนวน 32 ฐานการเรียนรู้ อาทิ การทำบ้านดิน การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงหมูหลุม การเลี้ยงหมูป่า การผลิตเตาประสิทธิภาพสูง การทำจักสาน (สุม่ไก่) บ้านดินคาร์แคร์ บ้านดินบาเบอร์ เป็นต้น โดยผลการดำเนินงานพบว่าผู้ต้องขังได้รับการยอมรับจากสังคม เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นทั้งผู้ปฏิบัติโดยตรงควบคู่กับเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้จากฐานการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับผู้เข้ารับการอบรมและผู้เข้ารับการศึกษาดูงาน รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเรือนจำฯ ใช้กลไกการติดตามผู้พ้นโทษผ่านการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ โดยผลการดำเนินงานพบว่าผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษจนประสบความสำเร็จได้ อาทิ ประกอบอาชีพช่างตัดผม ทำเตาประสิทธิภาพสูง รับทำบ้านดิน เลี้ยงวัว เลี้ยงกิ้ง ทำคาร์แคร์ เลี้ยงไก่พื้นเมือง เลี้ยงพระ เป็นต้น (ที่มา: เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, ข้อมูล ณ วันที่ 7 มีนาคม 2561)

^[10] วิสุทธิ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2560). มาตรการทางเลือกแทนการคุมขัง เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืน. วารสารหลักนิติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. ฉบับที่ 005 หน้า 8 - 11.

4. แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แม้รัฐบาลจะดำเนินการด้านการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการพัฒนาที่ผ่านมายังมีความท้าทายอยู่หลายประการในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรม ทั้งด้านประสิทธิภาพภายในระบบ การพิจารณาคดี ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น แนวทางในการขับเคลื่อนให้กระบวนการยุติธรรมมีความมั่นคงและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการพัฒนาแบบองค์รวม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

กับการป้องกันอาชญากรรม เสริมสร้างความมั่นคงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์คือความสงบสุขของประชาชนและสังคม ซึ่งแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถเป็นหลักกำกับทิศทางการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมได้ คือ การวางยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ต่อเนื่อง ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้ และมีระบบการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพของรัฐบาล

โดยที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 ได้มีมติเห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ¹¹ มีแนวทางส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพาเพียมเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้อำนาจกฎหมาย ส่งเสริมให้กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครอง มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้

กฎหมายและอำนวยความสะดวกยุติธรรม ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ ในแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม¹² มีแนวทางปฏิรูปการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้ชัดเจน พัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การปรับกระบวนการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม การปรับปรุงและพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญา การปฏิรูปนิติวิทยาศาสตร์ การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม นอกจากการวางยุทธศาสตร์และการจัดทำแผนปฏิรูปประเทศดังกล่าวแล้ว การขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมุ่งมั่นดำเนินการเชิงรุก โดยมีข้อเสนอแนะแนวทาง ดังนี้

(11) ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ: มิถุนายน 2561). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(12) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 24 ก ลงวันที่ 6 เมษายน 2561

1) การพัฒนากฎหมายและนโยบายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและบริบททางสังคมและมาตรฐานระหว่างประเทศที่คำนึงถึงความเท่าเทียม สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พัฒนามาตรฐานบนพื้นฐานขององค์ความรู้ การศึกษาวิจัย และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

2) ขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและระบบบริหารงานยุติธรรมให้มีเอกภาพ มีการบูรณาการในระบบ เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม สอดคล้องตามหลักสากล

» มุ่งมั่นดำเนินการเชิงรุกในการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมมาตรการที่คุ้มครองด้านการทุจริตคอร์รัปชันและการรับสินบนทุกรูปแบบผ่านระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ

» ผลักดันให้ระบบงานยุติธรรมมีความคล่องตัว มีกลไกที่เป็นเอกภาพ (Identity) มีความหลากหลาย (Diversity) มีการบูรณาการภายในระบบ มีระบบตรวจสอบการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบงานควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Establishment) ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น บนพื้นฐานของหลักการที่เชื่อว่าระบบงานยุติธรรมเป็นระบบย่อยของชุมชน (Criminal Justice as a Community Subsystem) รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรมที่เท่าเทียมในประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนชายขอบและกลุ่มชาติพันธุ์

» ขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศ มีความเป็นมิตรกับเด็ก ปรับระบบการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมในกลุ่มผู้สูงอายุ พัฒนารูปแบบการกระตุ้นให้ผู้กระทำผิดค้นพบเป้าหมายในการใช้ชีวิต ใช้มาตรการปกป้องผู้ต้องขังจากการเลือกปฏิบัติและการถูกละเมิด มีระบบคัดกรองและคัดแยกผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มทางเลือกในการลงโทษในกระบวนการยุติธรรม พัฒนาหลักสูตรแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากความร่วมมือของภาคเอกชน เพิ่มมาตรการสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุขด้วยการขัดเกลาสังคมตามแนวคิดของการคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรมโดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม¹³ ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน Global Prison Trends 2017¹⁴ ที่เสนอว่ากระบวนการยุติธรรมและการปฏิรูปเรือนจำจะเป็นส่วนสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเสนอให้รัฐบาลทบทวนระบบการลงโทษบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน มีมาตรฐานที่ชัดเจนในการลงโทษที่สอดคล้องตามหลักมาตรฐานสากล

3) ส่งเสริมองค์ความรู้ทางกฎหมาย สร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติตามกฎหมาย การเคารพสิทธิมนุษยชน และมีกลไกสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในกลุ่มประชาชน ปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

4) ผลักดันให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งการป้องกันก่อนเกิดเหตุและการป้องกันหลังจากเกิดเหตุเพื่อตัดวงจรการกระทำผิดซ้ำโดยใช้รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มในชุมชน/สังคม

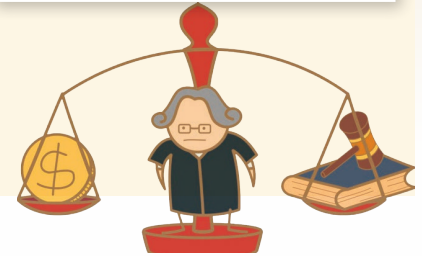
5) เร่งรัดการพัฒนาระบบข้อมูลด้านการอำนวยความยุติธรรม และการพัฒนากลไกการติดตามตรวจสอบการบริหารงานยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

[13] สอดคล้องกับทฤษฎีของนักอาชญาวิทยา สำนักโปซิทิฟ โดยมีซีชาร์ ลอมโบรโซ (ค.ศ. 1835 - 1909) เป็นผู้นำ และสำนักป้องกันสังคม (Social Defence School) ที่มีฟิลิปโป กรามาติกา และมาร์ค แอนเซล เป็นผู้นำ

[14] Thailand Institute of Justice. (2017). Global Prison Trends 2017. The Sustainable Development Goals and Criminal Justice.

กล่าวโดยสรุป หลักนิติธรรม กระบวนการยุติธรรม และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ทั้งด้านกฎหมาย/การบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม การแก้ปัญหาคอร์รัปชันและรับสินบน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เท่าเทียม ตลอดจนการปกป้องเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งการจะขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นควรเริ่มจากพัฒนาสถาบัน/พัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ พัฒนากฎหมายและสังคมส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ไปพร้อมๆ กับส่งเสริมการเข้าถึงองค์ความรู้ด้านกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม การเคารพกฎหมายของคนในสังคม การป้องกันอาชญากรรม และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ใช้หลักการพัฒนาแบบองค์รวม พัฒนาองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีกับต่างประเทศ พัฒนายุทธศาสตร์และแนวทางพัฒนาประเทศให้ชัดเจน ต่อเนื่อง มีกลไก (mechanisms) ติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพในด้านการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมสู่ความยั่งยืน โดยใช้รูปแบบความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ซึ่งหากการอำนวยความสะดวกนำมาซึ่งความเป็นธรรมและมีความมั่นคงเกิดขึ้นภายในแล้ว การบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในระดับสากลก็เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

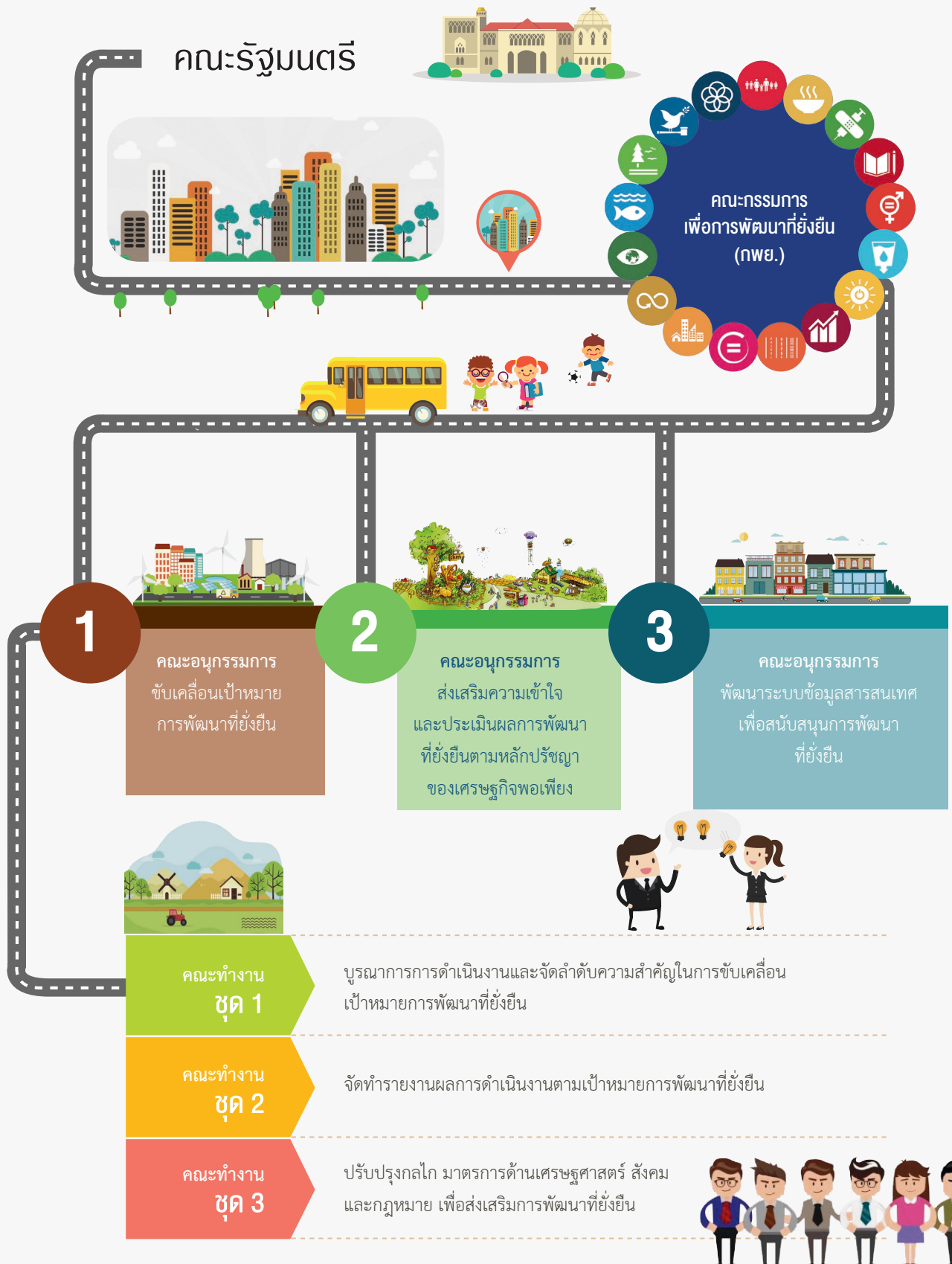

เอกสารอ้างอิง

- K.M. Hallenberg & C. Haddow. (2016). **Beyond criminal justice : connecting justice and sustainability. The Law Teacher.** Volume 50, 2016. Issue 3. Page 352 - 370.
- Thailand's Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017.
- The International Development Law Organization. (2014). **Doing Justice to Sustainable Development Integrating The Rule of Law into The Post - 2015 Development Agenda.**
- ชนากร สังเขป. (2556). **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทธี จิตสว่าง. (2556). **หลักนิติธรรม (Rule of Law) กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.** สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/552972>.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2539). **แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานและระบบงานยุติธรรม.** เอกสารการสอนหน่วยที่ 1 - 8 การบริหารงานยุติธรรม. สาขานิติศาสตร์
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). **รายงานศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัย “กรอบแนวคิดและกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านหลักนิติธรรม/นิติรัฐ (Rule of Law Index /Indicators) ในประเทศไทย”.**

กลไกขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100

โทรศัพท์ 0 2628 2847 โทรสาร 0 2628 2846 Email : pr@nesdb.go.th

www.nesdb.go.th

ส่วนภูมิภาค

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง

88/38 หมู่ที่ 4 ตำบลลาดบัวหลวง

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0 2526 7074-5 โทรสาร 0 2526 2467

E-mail : CESO-Group@nesdb.go.th

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

119/157 หมู่ที่ 14 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 0 4323 6784 โทรสาร 0 4323 9912

E-mail : NEESO-Group@nesdb.go.th

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ

ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0 5311 2689-92 โทรสาร 0 5311 2693

E-mail : NESO-Group@nesdb.go.th

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้

170/8 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลจารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 0 7431 2702 โทรสาร 0 7431 1594

E-mail : SESO-Group@nesdb.go.th